

Dijital Çağda Üniversite Kütüphaneleri: Bartın Üniversitesi Kütüphanesi Örneği

University Libraries in the Digital Age: The Example of Bartın University Library

Burak BEYGİRCİ*, Mücahit ÖZDEMİR**, Tuğba BİRKİN***

Giriş

Kütüphaneler, tarih sahnesinde var oluşundan bugüne, hangi dönemde olursa olsun insanların duygu, düşünce ve bilgi birikimlerinin ifade edildiği yazılı dokümanların ve her türden bilgi kaynağının toplanarak düzenlendiği, korunduğu ve erişime sunulduğu yerlerdir (Dalkıran, 2013, s.175). Aynı zamanda toplumsal yapının oluşmasında etkili olan ve bilginin geçmişten günümüze kadar taşınarak topluma sunulmasını sağlayan kuruluşlar olarak da ifade edilmektedir (Kavak, 2018, s.10). Gelişen dünyada ekonomi, eğitim, teknoloji gibi birçok alanda değişim yaşanmaktadır. Yaşanan bu değişim çeşitli kurum ve kuruluşları etkilemektedir (Bayter, 2018, s.65). Bu kurum ve kuruluşlar ayakta kalabilmek için hizmetlerini gelişen teknolojiye göre güncellemişlerdir. Gelişmelere uyum sağlamak zorunda kalan kurumlardan biri de kütüphanelerdir. Kütüphaneler toplumdaki yerini korumak ve kendilerini geliştirmek için hizmetlerini sürekli olarak güncellemelidir. Kütüphaneye ait hizmetler değişen kullanıcı profiline göre geliştirilmelidir.

Toplumun oluşturan kesimlerin yaşadığı şartlar ve çevreye göre bilgi ihtiyacı farklılık gösterebilmektedir. Bu durum farklı kullanıcı gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Diğer yandan farklı kütüphane türlerinin ortaya çıkmasını da sağlamıştır. Halk kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri, okul kütüphaneleri, özel kütüphaneler bu kütüphane türlerinden bazılarıdır. Halk kütüphaneleri bulunduğu bölgedeki yerel halkın bilgi ihtiyacını karşılarken, üniversite kütüphaneleri toplumun gelişmesine katkı sağlamak için eğitim ve araştırma hizmetleri sunmaktadır. Bu bağlamda üniversite kütüphaneleri kullanıcılarının araştırma faaliyetlerini destekleyen güncel ve güvenilir bilgi kaynaklarını kullanıcılarına sunmalıdır. Bilgi kaynaklarının güncelliğinin sağlanması da değişen çağın gereklerine uyum sağlamaktan geçmektedir. Çağın gerekliliklerine ayak uydurabilen üniversite kütüphaneleri sunduğu bilgi hizmetiyle üniversitenin gelişimine doğrudan katkı sağlamaktadır (Baysal, 1991).

Dijital çağın bilgisayar, internet ve web teknolojilerinin geliştirilmesiyle birlikte başladığı ifade edilmektedir. Bu çağın kütüphanelere yansması ve kütüphanelerin dijital kütüphane olarak nitelendirilmesi bahsi geçen teknolojilerin kütüphanelerde kullanılmasıyla olmuştur.

* Öğretim görevlisi, Bartın Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Bartın, Türkiye, bbeygirci@bartin.edu.tr

Lecturer, Bartın University, Department of Library and Documentation, Bartın, Turkey, bbeygirci@bartin.edu.tr
**Kütüphaneci, Bartın Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Bartın, Türkiye, mozedemir@bartin.edu.tr

Librarian, Bartın University, Department of Library and Documentation, Bartın, Turkey, mozedemir@bartin.edu.tr
*** Kütüphaneci, Bartın Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Bartın, Türkiye, tbirkin@bartin.edu.tr

Librarian, Bartın University, Department of Library and Documentation, Bartın, Turkey, tbirkin@bartin.edu.tr

Kütüphanelerin geleneksel bağlamda işlevi, basılı formattaki bilgi kaynaklarının temini, organizasyonu ve erişirme olarak ifade edilmektedir. Bu işleve uygun olarak kütüphaneler, 1960'lara kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Bu tarihten itibaren başta gelişmiş ülkelerdeki kütüphanelerde olmak üzere teknolojinin kullanılıp yaygınlaşmasıyla beraber bu faaliyetlere ek olarak kullanıcılarına en doğru, en kapsamlı ve en iyi hizmeti sunma çabasıyla dönüşümü başlatmıştır (Tuncer, 1986, s.7; Üstün, 1994, s.217).

İnsanlığın doğuşundan bu yana çeşitli yollarla ve kümülatif olarak ortaya konan bilgiler, çeşitli yöntemlerle de paylaşılmış ve aktarılmıştır. Bilginin yayılımı insanlık tarihini değiştiren önemli milatlardan birisi olmuştur. Yazının icadıyla birlikte var olan bilgiler saklanıp korunmaya, matbaanın icadıyla birlikte yayılmaya ve son olarak bilgisayarın icadıyla birlikte işlenebilir duruma gelmiştir (İspir ve Torlak, 2018, s.31). Günümüzde bilgi sadece basılı ortamda bulunmamaktadır. Web teknolojilerinin gelişimi ile birlikte sanal ortama da taşınmıştır. Web teknolojilerinin gelişim göstermesiyle birlikte kütüphaneler de değişen koşullara uyum sağlamak adına web modellerinin gelişimi ile eş zamanlı bir şekilde hizmetlerini güncel tutmaktadır. Örneğin Library 1.0 hizmet modeli web 1.0'ın hizmete sunulmasından hemen sonra ortaya çıkmıştır (Habib, 2006). Library 1.0, web 1.0'ın özelliklerini kullanarak oluşturulmuş bir hizmet modelidir. Library 1.0 tam olarak geleneksel kütüphanecilik modeli değildir. Sanılanın aksine dönemin web teknolojilerinin kullanıldığı bir hizmet modelidir. Web 1.0, 1995 yılında ortaya çıkan bir teknolojidir. İnternetin ilk dönemi olarak bilinmektedir (Berners, 2001). Web 1.0 statik HTML sayfaları içeren bir yapıdadır. İnternet kullanıcıları bu dönemde pasif durumdadır. Library 1.0 da web 1.0'da olduğu gibi kullanıcıların büyük bir çoğunluğunun müdahale edemediği önceden tasarlanmış bağlantılar içeren bir yapıya sahiptir.

İnternet, Web 2.0'ın ortaya çıkmasıyla birlikte kullanıcıların karşılıklı içerik ürettiği ve etkileşim halinde olduğu bir yapıya bürünmüştür. Web 2.0 teknolojileri, bilgi akışının olduğu her yerde etkisini göstermektedir (Ersöz, 2020). Bu durum bilgiye ev sahipliği yapan kütüphanelerde de yankı uyandırmış ve kütüphaneler hizmetlerini web 2.0 teknolojileriyle birleştirmişlerdir. Literatürde, hizmetlerini web 2.0 teknolojileri ile birleştiren bu kütüphaneler Library 2.0 olarak adlandırılmaktadır (Miller, 2005). Library 2.0 kavramı ilk olarak Michael Casey tarafından ortaya atılmıştır (Casey ve Savastinuk, 2007). Library 2.0, kütüphanelerdeki geleneksel birçok uygulamada değişim ve dönüşümü beraberinde getirmektedir. Referans hizmeti, kataloglama gibi kütüphanelerin ana işlevleri de teknolojideki yeniliklerle entegre bir şekilde gelişim göstermektedir. Web 2.0 ile gelen dinamik web araçlarının kütüphanelerde kullanılmasıyla birlikte kullanıcı merkezli çevrimiçi bir yapı oluşmuştur. O' Reilly başkan yardımcısı Dale Dougherty Web tarafından Web'in karşılıklı etkileşim haline gelmesi olarak tanımlanan Web 2.0 kavramı günümüz sosyal ağlarının da başlangıç noktasıdır (O'Reilly, 2005). Web'in popüler hale geldiği ikinci nesil Web'de; kullanıcı merkezli ve karşılıklı dinamik bir yapı bulunmaktadır. Facebook, Twitter, Instagram, Youtube gibi popüler web siteleri ikinci nesil web ile hayatımıza giren bazı platformlardır. Özellikle günümüzde, hayatımızın önemli birer parçası olan mobil erişim ve akıllı cihazlar kullanıcıların daha kolay etkileşim kurabilmesini ve içerik üretebilmesini de sağlamaktadır. Iser'e (2006) göre library 2.0, sosyal medya aracılığıyla kütüphaneleri insanlara yakın hale getirmeyi sağlayan bir öneme de sahiptir.

Library 2.0 kullanıcılar ile kütüphanecilerin hızlı ve sorunsuz bir şekilde etkileşim sağlamalarını kolaylaştıran bir modeldir.

Önceden geleneksel kütüphanelerde kaynaklar basılı ve yayıncılara bağımlıyken web teknolojilerinin gelişimi ile birlikte elektronik kaynaklar da bilgi taşıyıcıları olmuştur (Subaşıoğlu, 2001, s.45; Afzali, 2008, s.268). Günümüz kütüphaneleri basılı ve elektronik kaynakların bir arada bulunduğu, kullanıcıların fiziksel olarak kütüphaneye gitme zorunluluğunun olmadığı kuruluşlardır. Aynı zamanda bilgiye erişimin hızlı olduğu, zamandan ve mekândan bağımsız bir yapıdadır. Bugün birçok kütüphane hem geleneksel hizmetlerine devam etmekte hem de elektronik ortamda hizmetlerini vermektedir (Afzali, 2008, s.268.).

Dijital çağda iyi bir üniversite kütüphanesi hizmeti vermek için bütün faktörler göz önünde bulundurulmalı, yapılacak çalışmalar bir bütün olarak düşünülerek planlanmalıdır. Üniversite kütüphaneleri, yükseköğretim içerisinde temel unsurlardan biri olarak değerlendirilmelidir. Her üniversite bünyesinde, nicel ve nitel anlamda yeterli basılı ve elektronik kaynak koleksiyonuna sahip, kaynak alımı için sürdürülebilir bütçeyle desteklenen, yeter sayıda nitelikli kütüphanecinin yer aldığı, diğer kütüphanelerle kaynak paylaşımı noktasında işbirliği içerisinde olan, 7/24 olarak sürekli açık konumda bulunan ve hizmet sunan, modern yapıda binalar içerisinde üniversitelerin kültürel ve sanatsal faaliyetlerinin yürütüldüğü merkez niteliğini taşıyan kütüphaneler var olmalıdır (Çanak, vd., 2014, s.2).

Dijital çağın ortaya koymuş olduğu teknolojik gelişmeler, üniversite kütüphanelerinin yapısını ve sunulan tüm hizmetleri etkilemiş, kütüphanelerde başlı başına dönüşüm gerçekleşmiştir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde üniversite kütüphanelerinin değişen mimari yapısı ve tasarımı, koleksiyon geliştirme, kataloglama ve sınıflama, kütüphane otomasyon sistemleri, kütüphane güvenlik sistemleri, elektronik kaynaklar ve veritabanları, açık erişim, kütüphanelerarası işbirliği, bibliyometrik analiz, sosyal medya, engellilerin kütüphanelere erişimi, elektronik belge yönetim sistemi, konularının kavramsal çerçevesi çizilmiş, aynı zamanda tarihsel gelişimi ve bu konularda bugünkü gelinen nokta literatüre dayalı olarak ifade edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın devamında ise çalışmaya konu olan başlıklarının Bartın Üniversitesi (BARÜ) Kütüphanesi'nde nasıl ve ne şekilde uygulandığı, kütüphanenin dijital çağın gereklerine uygun olma yolunda hangi faaliyetleri yürüttüğü sorularına cevap aranmıştır.

Bu çalışmanın yeni kurulan, kurulmakta olan veya kurulumunu tamamlayıp hizmetlerinde eksiklikler bulunan üniversite kütüphaneleri için referans olması amaçlanmaktadır. Diğer yandan BARÜ Kütüphanesi'ne veya diğer kütüphanelere yeni göreve başlayan genç meslektaşlar için de kılavuz bir çalışma olabileceği düşünülmektedir.

Kütüphane Hizmetlerinin Kavramsal Çerçevesi ve Tarihsel Gelişimi

Kütüphane Mimari Yapısı ve Tasarımı

Kütüphaneyi oluşturan temel yapısal unsurlardan biri olan bina; kütüphanenin hizmet verebilmesi için fiziksel ortamı sağlayan yapıdır. Her binanın yapılış amacı olduğu gibi kütüphane binası da toplumun bilgi ihtiyacını karşılayacak kaynaklara erişim sağlamayı amaçlayan mekânlardır (Küçükcan, 2021, s.840). Sadece bilgi kaynaklarına erişimi değil bilginin toplanıp düzenlenmesinden erişiminin sağlanmasına kadar geçen bilgi yaşam sürecinin tamamlandığı mekânlar olarak da tanımlanabilir. Geleneksel kütüphane anlayışında sadece

fiziki bir mekân olarak görülen binalar yerini dijital dönüşümle birlikte her yerden erişim imkânı sağlayan mekânlara bırakmaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte önceden kullanılan internet bağlantı odaları yerini kablosuz ağlara bırakarak kullanıcıların bilgisayar ve telefonlarından kütüphane hizmetlerine erişim imkânı sağlamıştır (Karagözoğlu Aslıyüksek, 2015). Kütüphane hizmetlerine erişim imkânının uzaktan ve daha hızlı erişilebilir olması kütüphaneye fiziksel olarak gelen kullanıcı sayısını azaltmıştır. Bu sebeple kütüphane binalarının estetik ve kullanışlı bir yapıda olması önemlidir. Çünkü kullanıcının ilgisini çekmeli ve merak uyandırmalıdır. Kütüphane iç tasarımının da işlevsel ve kullanışlı olması gerekmektedir. McDonald (2007: 14)' a göre binaların tasarımı merak uyandırıcı, işlevsel, yeniliklere uyarlanabilir, çevresiyle uyumlu, kullanıcıya hitap eden ve onlarla etkileşim içinde olan bir yapıda olmalıdır. Binaların işlevleri bilginin toplanıp düzenlenmesinden erişiminin sağlandığı mekânların ötesinde kullanıcıların ve personelin gereksinimlerini de işlevsel olarak sağlamalıdır (Kavak, 2018, s.22). Bu bağlamda kütüphaneler önceki kütüphanelerle karşılaştırılacak olursa (Brown & Long, 2006, s.9; Aydoğan Moza ve Tokman, 2015, s.47):

- Geleneksel kütüphanelerde bireysel ve izole çalışma alanları bulunurken günümüz kütüphanelerinde sosyal çalışma düzeni ve grup çalışma alanları yer almaktadır.
- Geçmişte kütüphanelerde sessiz olma durumu ön plandayken günümüz kütüphanelerinde tartışma odaları, seminer salonları gibi ortamlar bulunmaktadır.
- Önceden kütüphaneye erişim kısıtlıyken günümüz kütüphanelerinde 7/24 erişim olanağı sağlanmaktadır.
- Önceki kütüphaneler sadece bilginin merkeziyken günümüzde bilginin ve öğrenmenin merkezidir.
- Önceden klasik, sabit tek tip mobilyalar tercih edilirken günümüzde esnek, hareketli, farklı tip mobilyalar tercih edilmektedir.
- Önceden dar ve sık cam yüzeyleri ile doğal aydınlatma sağlanırken günümüzde geniş ve duvar boyunca yapılan cam yüzeylerle aydınlatma sağlanmaktadır.
- Kütüphane binalarının tasarımında önceden sadece çevre verileri dikkate alınırken günümüzde çevre, enerji, ulaşım, geri dönüşüm, sürdürülebilirlik kavramları dikkate alınarak tasarlanmaktadır.
- Önceden binalarda belirli renkler kullanılırken günümüzde canlı ve karışık renkler kullanılmaktadır.

Kütüphane binalarının gün geçtikçe farklı tasarım örneklerine evrilmesi değişen kullanıcı profiline hitap etmesinin de bir sonucu olarak ifade edilebilir. Kullanıcıların kütüphanelerde, ev ve işyerleri dışında rahatça ve konforlu bir şekilde vakit geçirebilecekleri, sosyal yaşam alanlarının bulunduğu bir ortam beklentisi mevcuttur. Buna uygun olarak sinema salonları, sergi, oyun, dinlenme alanları, inanç odaları, kafeteryalar, sesli bir şekilde çalışılabilecek, sohbet edilebilecek grup odaları, çeşitli sosyal aktivitelerin gerçekleştirilebileceği odalar kütüphaneler içerisinde yer almaya başlamıştır. Bu özelliklere sahip kütüphaneler günümüzde 3. Mekân kütüphaneler olarak da nitelendirilmektedir.

Koleksiyon Geliştirme

Bilgi merkezlerini oluşturan 5 temel unsurdan bir tanesi de koleksiyondur (Akalin, 2016). Koleksiyon literatürde derme olarak da adlandırılmaktadır (Üstün, 2017, s. 45). Koleksiyon, bilgi merkezlerinde kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik olarak seçim, sağlama ve ayıklama işlemlerinden geçirilmiş yazılı, çizili, görsel, basılı ve elektronik vb. ortamda kayıtlı bilgi kaynaklarını içermektedir. Üniversite kütüphaneleri eğitim-öğretim, araştırma faaliyetlerini desteklemek, boş zamanları değerlendirmek ve okuma alışkanlığını geliştirebilmek için yeterli bir koleksiyona sahip olmalıdır (Çolaklar ve Beygirci, 2021, s. 401). Ayrıca üniversite kütüphaneleri de bilimsel içeriğe sahip basılı ve elektronik kaynak koleksiyonlarını geliştirerek üniversitenin bilimsel araştırma ve çıktı performansına katkıda bulunmaktadır.

Bilgi merkezlerinde mevcut koleksiyonun sistematik, anlamlı, etkin ve ekonomik bir biçimde geliştirilmesi için seçim ve sağlama sürecinin iyi yönetilmesi gerekir. Üstün'e (2017, s. 45) göre koleksiyon geliştirme, *bilgi merkezleri ve kütüphanelerin amaçları, gereksinimleri, mali kaynakları göz önünde bulundurularak bilgi kaynaklarını seçme, sağlama, ayıklama, değerlendirme ve koruma süreçlerine ilişkin planlama, karar verme* ve kontrol etme işlevleridir. Kaur ve Gaur'a (2017, s. 108) göre ise, koleksiyon geliştirme, hedef kullanıcıların öğretme, öğrenme ve araştırma gereksinimlerini karşılamak için kütüphane koleksiyonu oluşturmanın sistematik ve temel bir sürecidir. Koleksiyon geliştirmede, geleneksel basılı kaynakların (kitaplar, süreli yayınlar, ansiklopediler, sözlükler, bibliyografyalar, dizinler vb.) yanı sıra dijital ortamda elektronik kaynakların da (e-veri tabanları, e-dergiler, e-kitaplar vb.) yer alması sağlanmalıdır. Ayrıca koleksiyon geliştirmede mevcut koleksiyonun konusu, dili, içeriği, hedef kitlesi gibi özellikler göz önünde bulundurularak kaynak ihtiyacı tespit edilmelidir.

Kütüphane basılı kaynak koleksiyonunun geliştirilmesinde farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bunlar satın alma, bağış, dağıtım, derleme ve değişimdir. Satın alma, bilgi merkezlerinin kendilerine tahsis edilen bütçeleri kullanarak yayınevlerinden veya firmalardan belirli bir miktar bedel ödeyerek basılı kaynakları temin etmesi işlemidir. Doğrudan temin ve ihale olmak üzere 2 çeşit satın alma yöntemi kullanılmaktadır. Her iki satın alma yönteminde de süreçlerin tamamlanmasının ardından kişiler ve yüklenici firmalar, sağlamakla yükümlü olduğu basılı kaynakları bilgi merkezine gönderir ve belirlenen Muayene Kabul Komisyonu'nun incelemesinin ardından kabul gören kaynaklar teknik işlemlere (kataloglama, sınıflama, etiketleme vb.) tâbi tutularak rafa yerleştirilir. Bağış, basılı kaynakların herhangi bir kişi veya yayınevi tarafından karşılıksız olarak bilgi merkezlerine hibe edilmesidir (Cengiz, 2017, s. 29). Dağıtım, tüzel kurum veya kuruluş bünyesinde üretilen yayınların herhangi bir karşılık beklemezsizin kullanıcıların istifadesine sunulmak üzere bilgi merkezlerine posta yoluyla gönderilmesi şeklindedir. Derleme, Polat'ın (1999, s. 13) tanımına göre, *"bir ülkenin ulusal entelektüel ve kültürel mirasını oluşturan her türlü eserin (her ne biçimde üretilmiş olursa olsun); denetim ve kontrolü, telif hakkının korunması, belirlenecek kütüphane ve/veya bilgi merkezlerinde bugün ve gelecekte kullanımı amaçları ile belirtilen süre ve miktarda devlete verilmesini yasa ile sağlayan bir oluşumdur"*. Son olarak değişim ise bilgi merkezleri bilgi kaynaklarının kendi aralarındaki değişimini ve paylaşımını ifade etmektedir.

Elektronik kaynak koleksiyonunun geliştirilmesinde de yine günümüzde farklı yöntemler kullanılmaktadır. Doğrudan kurumsal abonelikler, yayınevi şirketlerinin aracılığıyla yapılan

abonelikler, konsorsiyum yoluyla yapılan abonelikler ve TÜBİTAK EKUAL aracılığıyla yapılan abonelikler, üniversite kütüphanelerinin tercih ettiği e-kaynak sağlama yöntemlerindedir (Atılğan ve Yalçın, 2009; Dinç, 2014). 2000 yılında Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu'nun (ANKOS) kurulmasıyla birlikte, ANKOS'un veritabanı şirketleri ve yayınevleriyle kütüphaneler adına pazarlık süreçlerini yürütmesi fiyatların düşürülmesi ve kütüphanelere bütçe kolaylığı sağlaması noktasında yardımcı olmaktadır (ANKOS, 2022). Diğer yandan TÜBİTAK ULAKBİM tarafından geliştirilen Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı (EKUAL) projesi ile de üniversiteler, araştırma kurumları, sanayi kuruluşlarına kaynak sağlayan tüm kurum ve kuruluşlara ulusal düzeyde bilgi hizmeti vermek amaçlanmıştır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s.781). EKUAL veritabanı şirketleriyle tüm kurumlar adına görüşüp anlaşarak maliyetleri kendi bütçesinde karşılamakta ve kurumlara ücretsiz olarak erişim olanağı sağlamaktadır. Türkiye'deki üniversite kütüphanelerindeki elektronik bilgi hizmetlerinin gelişimine ANKOS ve TÜBİTAK ULAKBİM'in önemli katkıları bulunmaktadır.

Kataloglama ve Sınıflama

Kütüphaneler, koleksiyonunda yer alan bilgi kaynaklarını erişilebilir kılmak için belli sisteme dayalı olarak kayıt altına almak zorundadır. Yığın olmuş ve düzensiz bir şekilde istiflenmiş bilgi kaynakları arasından erişmek istenilen bilgiyi ve kaynağı bulmak mümkün olmamakta, mümkün olsa bile çok zaman ve emek gerektirmektedir. Bu durum bilginin organizasyonu işlemini ortaya çıkarmıştır. Bilginin organizasyonu da literatürde ve çalışma sahasında kataloglama olarak adlandırılmaktadır. Kataloglama, kütüphaneciler tarafından veya denetimi altında yürütülen, bilgi kaynağına ait bibliyografik verilerin (yazar adı, eser adı, fiziksel nitelme, vd.) tanımlanması, teknik okumayla konusunun tespit edilmesi, konuya uygun olarak konu başlığı listelerinden ana ve alt konu başlıklarının verilmesi ile ana konuyla bağlantılı bir şekilde kütüphane politikasına uygun olarak kullanılan sınıflama sisteminden sınıflama numarasının atanması faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Reitz, 2004, s.100; Özel, 2007, s.44).

Kataloglama, kütüphanelerin var oluş tarihi olan eski çağlardan günümüze kadar var olmuştur. Fakat zaman içerisinde ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte çeşitli formatlar üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlk kataloglamanın Edfu Kütüphanesi'nin duvarlarına direkt olarak yapıldığı belirlenmiştir (Norris, 1939; The Tradition of Library Catalogs, 2016, s.15-16). Zamanla papirüs rulolarına, el yazmalarıyla kağıtlara ve matbaanın icadıyla da ciltli olarak kitap kataloğu üzerinde alfabetik düzenle yapılmıştır. Sonrasında kataloglama işlemleri uzun yıllar kart kataloglar üzerinden yürütülmüştür. Bilgisayar teknolojilerinin ve otomasyon sistemlerinin gelişmesiyle birlikte de kataloglama işlemlere elektronik ortama aktarılmıştır. Elektronik ortamda yapılan kataloglama standartlara dayalı olarak "Machine Readable Cataloging" (Makinece Okunabilir Kataloglama, MARC) adlandırılmaktadır. MARC sayesinde bibliyografik tanımlama verileri otomasyon tarafından indekslenmekte ve elektronik ortamda taranabilir hale gelmektedir. Böylelikle anında bilgiye ulaşım mümkün olabilmektedir. MARC, ayrıca verilerin diğer kütüphaneler tarafından aktarımını ve paylaşımını da mümkün kılmaktadır. Günümüzde de MARC standartlarına uygun olarak kataloglama işlemleri devam etmektedir.

1841 yılına gelindiğinde British Museum’da çalışan Panizzi tarafından ilk kataloglama kuralları ortaya konmuştur (Galeffi, 2009, s.229-230). Uzun yıllar bu kataloglama kuralları uygulanmıştır. Fakat 1950’lerden sonra katalogcuların yeni ihtiyaçlarına karşılık verememesinden kaynaklı olarak yeni bir kataloglama kuralı ortaya koyma ihtiyacı ortaya konmuştur (Miller, 2011, s.217). Kataloglamada, standartlaşmayı sağlamak amacıyla 1967 yılında kural Anglo-American Cataloguing Rules (Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları, AACR, AAKK) yayınlanmıştır. Sonrasında bilgi kaynaklarının çeşitlenmesi ve genişlemesiyle yeni gereksinimler ortaya çıkmış ve böylelikle 1978 yılında AACR’nin ikinci versiyonu olan AACR2 ortaya çıkmıştır (Bayter, 2022, s.55). AACR2’nin de yetersiz kalmasıyla 2004-2005 yıllarında AACR3 çalışmaları başlatılmış fakat elektronik bilgi kaynaklarını da kapsayacak şekilde yeni bir kataloglama kuralının ortaya konması konusunda fikir birliğine varılmıştır. Bu kurallara yeni başlık olarak “Resource Description and Access” (Kaynak Tanımlama ve Erişim, RDA) verilmesi kararlaştırılmıştır (Welsh ve Batley, 2012, s.5). Günümüzde de RDA dünya üzerinde giderek yaygınlaşmakta ve birçok kütüphane tarafından kullanılmaktadır.

RDA kataloglama kuralları, günümüz çağı için hem kütüphaneler açısından hem de kullanıcılar açısından birçok yarar sağlamaktadır. Kütüphaneler açısından faydaları; diğer kütüphaneler ile veri paylaşımını daha etkin ve kullanışlı kılmak, her türden bilgi kaynağını ve yeni eklenecek bilgi kaynaklarını esnek yapısı sayesinde kataloglama olanağı bulunmak, RDA’nın dinamik yapısından kaynaklı olarak da yeni çıkacak her kurala ve politikaya ayak uydurabilmek, sıralanabilir (Teoman ve Efe, 2016, s.35). Kullanıcılar açısından faydaları ise, RDA’yla birlikte çok daha ayrıntılı bir şekilde kataloglama yapıldığı için kullanıcılara çok daha fazla erişim ucu sunmak, katalog kayıtlarını teknik detay olmaktan çıkarıp daha anlaşılır hale getirmek, kavramsal modele dayalı olarak katalog kayıtlarını birbirleriyle ilişkilendirdiği için tarama sonuçlarında araştırma konusuna uygun diğer kaynakları da önermek, sıralanabilir (The full report, 2011; Bayter, 2012, s.174).

Kütüphane Otomasyon Sistemleri

Otomasyon kelimesi, Yunanca "otomoz" kelimesinden türetilmiş olup, kendiliğinden hareket etme veya kendi kendine hareket etme gücüne sahip bir şey anlamına gelir. "Otomasyon" terimi ilk olarak 1936’da, o zamanlar ABD’de General Motor Company’de bulunan D.S. Harder tarafından kullanılmıştır (Das ve Chatterjee, 2015, s.1).

Encyclopedia of Library and Information Science’a (2019) göre, “otomasyon, operasyonda insan müdahalesi gerekliliğini en aza indiren süreç ve sistemin tasarımı ve geliştirilmesi ile ilgili teknolojidir” (Library Automation, 2019). McGraw Hill Encyclopedia of Science and Technology’ye göre otomasyon, “genel olarak kabul edilen kesin bir teknik anlamı olmayan ancak yüksek düzeyde otomatik makine veya kontrol sistemlerinin konseptini, geliştirilmesini veya kullanımını ima etmek için yaygın olarak kullanılan bir kelimedir” (Automation, 2017).

Kütüphane otomasyonu, kütüphanedeki çeşitli hizmetlerin sağlanmasında ve farklı kütüphane işlem ve işlevlerinin yerine getirilmesinde bilgisayarların uygulanması ve bilgisayar tabanlı ürün ve hizmetlerin kullanılmasıdır. Encyclopedia of Library and Information Science (2019) kütüphane otomasyonunu, “sağlama, kataloglama ve dolaşım gibi geleneksel kütüphane

faaliyetlerini gerçekleştirmek için otomatik ve yarı otomatik veri işleme makinelerinin kullanılması” olarak tanımlamaktadır (Library Automation, 2019).

20. yüzyılın ortalarına doğru bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle yaşanan bilgi patlaması, her bilgi alanında çok sayıda bilimsel araştırmanın üretilmesiyle sonuçlanmıştır. Çok sayıda üretilen basılı bilgi kaynakları, kullanıcıların erişmesi için kütüphanelere dağılmıştır. Bunun sonucu olarak da kütüphanelerin koleksiyonlarını manuel olarak yönetebilmesini zorlaştırmıştır. Kullanıcılar da kütüphanelerdeki bilgi yığını içerisinde gereksinim duydukları ve ilgilendikleri bilgileri aramak için çok fazla zamana sahip değillerdir. Tek tek rafların arasında gezerek kitap aramak için de kaybedecek zamanları bulunmamaktadır. Manuel sistemden otomatik bir sisteme geçişin aracı olan kütüphane otomasyon sistemlerini gereklilik haline getiren diğer faktörler aşağıda sıralanmıştır:

- Kütüphanenin kayıt tutma faaliyetleri otomatik ortamda etkin bir şekilde yapılabilmektedir.
- Kütüphane otomasyonunun güçlü bir aracı olan Online Public Access Catalog (OPAC) ile bilgi kaynaklarının taranması, ayırtma yapılması ve süre uzatımı yapılması hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir.
- Tüm materyallerin bibliyografik kayıtları bilgisayar ortamında tutulabilmektedir.
- Bilgiye erişimi çok daha hızlı hale getirmektedir.
- Emek, zaman ve işgücü gerektiren teknik işlemlerde kolaylık sağlamaktadır.
- Kütüphane kaynaklarının paylaşımına olanak sağlamaktadır.

Günümüzde Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinin tamamı iş ve işlemlerini kütüphane otomasyon sistemleri üzerinden yürütmektedir. Beygirci’nin (2020) yapmış olduğu araştırmaya göre Türkiye’de 5 farklı kütüphane otomasyon sistemi kullanılmaktadır. Yine bu çalışmada 138 adet üniversite kütüphanesinin YORDAM, 20 adet kütüphanenin SirsiDynix, 9 kütüphanenin KOHA, 7 kütüphanenin Millennium ve 8 kütüphanenin ise Libra Kütüphane Otomasyon Sistemi’ni kullandığı ortaya konmuştur.

Kütüphane Güvenlik Sistemleri

Üniversite kütüphaneleri, koleksiyon oluşturmak ve geliştirmek için büyük çapta yayın alım bütçesi harcamaktadır. Temin edilen her bir yayın kütüphanenin demirbaş listesine eklenmekte ve her yıl sayımı yapılarak listenin takibi yapılmaktadır. Bu durumun doğal sonucu olarak da kütüphaneler koleksiyonunda yer alan bilgi kaynaklarının güvenliğini sağlamakla yükümlü ve buna yönelik çalışmalar yürütmektedir. Her kütüphane kendi politikalarına uygun benzer veya farklı güvenlik sistemleri uygulayabilmektedir. Literatüre bakıldığında, özellikle ortaçağ döneminde kitapların izinsiz kütüphane dışına çıkarılmaması ve çalınmaması için bir ucu kitaba diğer ucu da raflara bağlı olmak üzere kitapların zincirlediği görülmektedir. Şekil 1’de buna ilişkin görsel yer almaktadır.

Şekil 1: Ortaçağ'da zincirlenen kitaplar (Francis Tigge Library, 2009)

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte kütüphanelerde uygulanmakta olan güvenlik sistemleri, her bir bilgi kaynağına entegre edilen güvenlik şeritleri aracılığıyla yürütülmektedir. 2000'li yılların başından itibaren manyetik şerit teknolojisi kullanılmaktadır. Bilgi kaynağında kullanıcının göremeyeceği kör noktalara yapıştırılan şeritler sayesinde bilgi kaynağı kütüphane dışına izinsiz olarak çıkarılmaya çalışıldığında kütüphane giriş kapısına yerleştirilen güvenlik kapıları sesli bir şekilde uyarı vermekte ve hırsızlığın önüne geçilmesini sağlamaktadır.

Son yıllarda ise kütüphanelerde RFID (Radio Frequency Identification) güvenlik teknolojisi kullanılmaktadır. RFID, Radyo Frekansı ile Tanımlama olarak adlandırılmaktadır. RFID'yi oluşturan okuyucu, etiket ve anten bileşenleri radyo frekansı aracılığıyla haberleşmektedir. Bileşenleri kitap üzerinden ifade etmek gerekirse; okuyucular, kitapların içerisine veya dış kapağına yerleştirilmiş etiketler (şeritler) aracılığıyla katalog bilgilerini, radyo frekanslarını kullanarak sayısal ve tekil kod olarak sunan bileşenlerdir. Etiketler (şeritler), katalog verilerini bünyesinde bulunduran mikroçipler üzerinde saklamayı sağlayan bileşenlerdir. Etiket ve okuyucu arasındaki iletişim ise antenler aracılığı ile gerçekleşir ve buna bağlama (coupling) adı verilir (Maraşlı ve Çıbuk, 2015, s.250).

RFID teknolojisi kütüphane giriş kapılarına yerleştirilen güvenlik kapılarıyla entegre olarak çalışmaktadır. Kapılar içerisine yerleştirilen antenler kitabın içerisindeki etiketlerle bağlantı kurmakta ve bilgi kaynağı ödünç alınmadan izinsiz bir şekilde çıkarılmaya çalışıldığında uyarı vermektedir (Bektaş ve Sondaş, 2016, s.606). RFID teknolojisinden önce kullanılan manyetik etiket teknolojisiyle benzer yanları olsa da bariz farklılıklar da mevcuttur. Her iki sistemde de güvenlik kapısı uyarı vermekte fakat RFID etiketi yerleştirilmiş olan bir kitap dışarı çıkarılmaya çalışıldığında otomasyon sistemine ilgili kitabın katalog verileri de bilgi olarak iletilmektedir. Böylelikle hangi bilgi kaynağının izinsiz çıkarıldığı demirbaş numarası, eser adı, yazar adı gibi tüm katalog verileriyle birlikte net bir şekilde tespit edilmektedir.

Elektronik Kaynaklar ve Veritabanları

Teknolojinin olumlu yönde gelişim göstermesi bilgi miktarının artmasını sağlamıştır. Bilgi miktarının artmasıyla birlikte teknolojinin ilerlemesi de bilgi erişim hızını arttırmıştır. Bu artışla birlikte depolama kapasiteleri de artış göstermiştir. Bu olumlu gelişmeyle kütüphanelerde

elektronik kaynaklara yönelim başlamıştır. Ayrıca basılı kaynaklarda yaşanan maliyet artışı da kütüphaneleri elektronik kaynaklara yöneltmiştir (Atılğan ve Yalçın, 2009).

İlk elektronik yayıncılık denemeleri 1970’lerde e posta yoluyla başlamıştır (Tonta, 1997, s.306). İlk elektronik dergi 1980’li yılların başında e-posta yolu ile veya FTP sunucular aracılığıyla sunulmuştur. Birkaç dergi de tam metin olarak CD-ROM üzerinden kullanıcılara hizmet vermiştir (Curtis, Scheschy ve Tarango, 2000, s.7). 1983’te Amerikan Kimya Kurumu’nun yayımladığı dergilerin internet üzerinden tam metnine erişim hizmetini açmasıyla elektronik yayıncılık faaliyetleri tamamen başlamıştır (Tonta, 1997, s.306). Elektronik faaliyetler başlamasına rağmen ilk başlarda kullanıcılar tarafından kabul görmemiş ve kullanıcılar basılı olarak kullanmaya devam etmiştir. Daha sonra basılı olarak dergiler basıldıktan sonra elektronik kopyaları hizmete sunulmuştur. 1990’lı yıllardan sonra elektronik dergi sayıları artmaya başlamıştır. Büyük yayıncılar tarafından elektronik dergiler ilgiyle karşılanmış ve yayıncılar projeler geliştirerek kullanımı arttırma yönünde çalışmalar yürütmüştür. Elsevier Science tarafından The University Licensing Program (TULIP) adı altında 9 üniversite için 43 dergi elektronik ortama aktarılarak kullanıma sunulmuştur. Andrew W. Mellon Foundation tarafından da kütüphanelerin yer sıkıntısına çözüm getirmek amacıyla talep gören dergilerin eski sayıları elektronik ortama aktarılmıştır. 1995 yılında web üzerinden Project Muse, OCLC Electronic Collection Online ve JSTOR birer hizmet paketi olarak sunulmaya başlanmıştır (Curtis, Scheschy ve Tarango, 2000, s.7-8’den aktaran; Atılğan ve Yalçın, 2009, s.774). Dergilerin elektronik ortama aktarılmasıyla başlayan süreç referans kitaplar, özel seriler ve e-kitapların elektronik ortama aktarılmasıyla devam etmektedir (Atılğan ve Yalçın, 2009, s.774).

Türkiye’de ise elektronik yayıncık gazete, dergi gibi yayın araçlarının internet ortamına taşınmasıyla başlamıştır (Keş, 2009, s.13). Elektronik yayınların ilk yıllarda azlığı sebebiyle araştırmacılar daha çok basılı literatürü tercih etmiştir. Gelişen teknolojik ortamla birlikte elektronik yayın sayıları basılı ortama göre daha hızlı bir artış göstermiştir. Çünkü internet ortamında çok büyük maddi yatırım gerektirmeden zaman ve mekân sınırlarının kalkmasıyla elektronik yayıncılık daha da önem kazanmıştır. 1995 yılından itibaren medya kuruluşlarının çoğu geleneksel ortamla birlikte yayınlarını elektronik ortama aktarmışlardır. Fakat yayıncılar ekonomik modeller oluşana kadar yayınların hem basılı hem de elektronik olarak paralel şekilde yayımlandığı durumu benimsemişlerdir (Tonta, 2000).

Türkiye’de çevrimiçi olarak veritabanlarının kullanımı 1984 yılında YÖK Dokümantasyon Merkezi’nde bilgisayarlarla yayın tarama hizmeti ile başlamıştır (Tuncer, 1986, s.34-35). CD-ROM teknolojisinin ortaya çıkışıyla kütüphaneler basılı indeks ve öz dergilerini CD-ROM olarak satın almaya başlamışlardır. Bilgisayarlara CD-ROM sürücü ve yerel ağların bir sunucu üzerinden sunulmasıyla satın alınan veri tabanı uygulaması ile yayın tarama olanağı sağlanmıştır. İnternet ve bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle yurt dışında başlayan tam metin veri tabanları ve konsorsiyum oluşumları Türkiye’de de ULAKBİM ve üniversite kütüphaneleri bir araya gelmişlerdir. ANKOS olarak adlandırılan konsorsiyum sayesinde ilk çevrimiçi tam metin veri tabanı olan İdeal veri tabanıyla tanışılmıştır. Konsorsiyum üniversite ve araştırma kurumlarını kapsayacak şekilde yapılanmış ve e-kaynak abonelikleri konusunda işbirliği gerçekleştirmeye devam etmektedir (Bahşıoğlu, 2006).

Açık Erişim

Bilimsel çalışmalar, kişiler ve kurumlarca üretilen bilginin birikimli bir şekilde ilerlemesiyle ortaya çıkmaktadır. Bilimsel bilginin üretilmesi için geçmiş akademik çalışmalara erişim büyük önem arz etmektedir. Günümüzde yaşanan bilgi miktarındaki artışla birlikte araştırmacılar üretilen bilgiye ücretsiz ve hızlı bir şekilde erişmek istemektedir. Araştırmacıların bu isteği kurumsal akademik arşivlere yönelimi artırmaktadır. Bu bağlamda bilginin üreticisi olan üniversiteler bilimsel araştırmaların yapıldığı kurumlar olarak bünyesinde üretilmiş olan akademik çıktıyı kurumsal akademik arşivlerine eklemektedir (Cengiz, 2021). İlk kez 27 Haziran 1994 yılında Stevan Harnad tarafından bir yazıda dile getirilen açık erişim düşüncesi, bilimsel yayınların internet üzerinden ücretsiz yayınlanması düşüncesiyle başlamıştır (Afzali ve Tonta, 2010). Açık erişim kavramının dünyadaki gelişimi incelendiğinde 3 bildirme “Budapeşte Açık Erişim Girişimi” (2002), “Açık Erişim Yayıncılığı Üzerine Bethesda Bildirimi” (2003) ve “Berlin Fen Bilimleri ve İnsani Bilimlerde Bilgiye Açık Erişim Bildirgesi” (2003)” karşımıza çıkmaktadır. Bu bildirgelerde bilimsel makalelere ücretsiz erişim sağlanması; araştırmacıların yazara tam ve eksiksiz atıf vermek koşuluyla makaleleri kullanma, çoğaltma ve yayma hakkının verilmesi; makalenin, uygun bir elektronik formatta, uzun süreli olarak açık erişim ilkelerine uygun bir arşivde depolanması konuları bildirgelerin ortak noktasıdır (Kayaoğlu, 2006).

Türkiye’de açık erişim ve kurumsal akademik arşivler İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi’nde düzenlenen bir konferansta Açık Erişim Ulusal Politikası oluşturma kararının alınmasıyla başlamıştır. Alınan karar doğrultusunda 2006 yılında Pamukkale Üniversitesi ev sahipliğinde Akademik Bilişim konferansı düzenlenmiştir. Konferansta Berlin bildirgesi benimsenerek “Açık Erişim Bildirgesi” oluşturulmuştur. Toplantı sonrasında ULAKBİM (Ulusal Akademik Bilgi Ağı ve Bilgi Merkezi), ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu), TKD (Türk Kütüphaneciler Derneği) ve ÜNAK (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği) katılımıyla “Açık Erişim Danışma Kurulu” oluşturulmuştur (Zan, Altay, Çolaklar ve Taşkın, 2020 ; Cengiz, 2021 ; Karasözen, Zan ve Atılgan, 2010).

2014 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK), gönderdiği resmi yazı ile üniversitelerden standartlara uygun kurumsal akademik arşivlerini kurmalarını istemiştir. Üniversitelerin konu ile ilgili gerekli adımları atmalarına karşın istenilen sonuçlar elde edilememiştir. 2018 yılında YÖK bünyesinde “Açık Bilim ve Açık Erişim Çalışma Grubu” kurulmuş ve çalışma grubu üniversitelerden;

- Üniversitelerde uluslararası standartlar çerçevesinde Açık Arşiv Sistemlerinin kurulması ve bu arşivin bir kütüphaneci sorumluluğunda yürütülmesi,
- Üniversitelerin Açık Bilim Politikalarını YÖK’ün işaret ettiği şekilde hazırlamaları,
- Handle üyeliğinin yapılması,
- Üniversitelerin akademik arşivlerinde OAI-PMH standartlarına göre veri üretilmesi ve arşiv sistemlerinin uluslararası harmanlama ve listeleme sistemlerine kayıtlı hale getirilmesi,
- Akademik arşive kayıtlı olan yazarlar için ORCID’lerin önemsenmesi,
- Akademik açık arşivlerin teşvik edilmesi için akademik yükseltme değerlendirmelerinde kullanılması,

- Yazarların yayın üretiminde açık erişim dergilerinin teşvik edilmesi,
- Açık ders malzemesi üretiminin teşvik edilmesini istemiştir.

Bu bağlamda üniversiteler “Açık Bilim ve Açık Erişim Çalışma Grubu” tarafından istenenleri yerine getirmek adına çalışmalarını sürdürmektedir.

Kütüphanelerarası Ödünç Hizmeti

Kütüphanelerarası ödünç “bir kütüphanenin başka bir kütüphaneden materyal talep etme veya başka bir kütüphaneye materyal tedarik etme süreci” olarak tanımlanabilir (ALA, 2022). Kütüphanelerarası ödünç verme hizmetindeki amaç, bir kütüphanenin kendi koleksiyonunda yer almayan bir kaynağa, iş birliği yapılan diğer kütüphaneler aracılığı ile ulaşabilmesinin sağlanmasıdır. Böylece kullanıcı aradığı bilgi kaynağına ulaşabilmektedir.

Kütüphanenin kullanıcılarına aradığı kaynağı hızlı bir şekilde ulaştırılabilmesi ile birlikte kütüphanelerarası iş birliği anlayışında olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Dünyada kütüphanelerarası ödünç, Sweet Green’in 1876 yılında kütüphanelerin kısa süreli de olsa birbirlerinden kitap ödünç alıp vermelerinin kütüphaneciliğe katkı sağlayacağını söylemesiyle gündeme gelen bir kavramdır (Sweet Green, 1876, s.15’ten aktaran Çölden Akgül, 2022). Konu daha sonra yapılan toplantılarda ele alınarak gelişim göstermiştir. Akademik kurumlarda ise California Üniversitesi Kütüphanesinin 1898 yılında kendi kütüphanesinde bulunan kaynakları diğer kütüphanelere ödünç verebileceğini duyurması, kütüphanelerarası ödünç verme hizmetinin temellerini atmıştır (Weber, 1976). 1927 yılında IFLA’nın kurulmasıyla uluslararası düzeyde ödünç verme hizmetinin geliştirilmesi sağlanmıştır (Çölden Akgül, 2022). 1994 yılında Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) tarafından ilk kez kütüphanelerarası ödünç verme kodları yayınlanmıştır ve bu kodlar 2001 yılında güncellenerek sunulmuştur. Bu kodlar talep edilen kaynakla tedarik eden kütüphanenin sorumluluklarının yer aldığı ilkelerden oluşmaktadır (ALA, 2008). Bu ilkeler yol gösterici niteliktedir. Bilgi üretimindeki artış ve teknolojik anlamda yaşanan olumlu gelişmeler çevrimiçi katalog birleştirme çalışmalarını başlatmıştır. Online Computer Library Center (OCLC)’nin çevrimiçi katalog çalışmalarının sonucunda kütüphanelerarası ödünç verme yönetim yazılımları geliştirilmiştir. Bu çevrimiçi katalog WorldCat olarak günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır. WorldCat sayesinde kullanıcılar aradıkları bilgi kaynağının nerede olduğuna dair bilgilere erişim sağlayabilmektedir. Geliştirilen yazılımlar da kütüphanelerarası ödünç verme hizmetinin gelişerek devam etmesini sağlamaktadır (Çölden Akgül, 2022).

Türkiye’de kütüphanelerarası ödünç hizmetinin yükseköğretim kurumlarındaki gelişiminin temelleri ise 1985 yılında Üniversite Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlarının toplanmasıyla atılmıştır. 1987 yılındaki yapılan dördüncü toplantıda basılı formlar oluşturulmuş ve kütüphaneler bu formlarla kütüphanelerarası ödünç verme hizmetinde standartlaşmanın başlangıcını yapmışlardır. Bir süre basılı devam eden süreç gelişen teknolojiyle birlikte üniversite kütüphanelerinin formları elektronik ortama taşınmasını zorunlu kılmıştır. Kütüphaneler bu gelişimle birlikte formları otomasyon sistemlerine entegre ederek işlemleri yürütmüştür (Atıl Yörü, 2012, s.163). 2006 yılında ANKOS İşbirliği Araştırma Grubu Kütüphanelerarası İşbirliği Takip Sistemi (KİTS) projesini tamamlayarak belli bir standart geliştirilmesini önünü açmıştır. Bu takip sistemiyle akademik kurumlardaki kaynak paylaşım

süreci çevrimiçi olarak takip edilmeye başlanmıştır. Sistemden yararlanmak için bazı şartlar ortaya konmuştur. Bu şartlar, kurumun bir kütüphanesinin olması, bu kütüphanenin ANKOS üyesi olması, kütüphane kataloğunun, kütüphane iletişim bilgilerinin ve kaynak paylaşım politikasının web üzerinden erişilebilir olması, üyeler karşılıklı olarak kaynak paylaşımını kabul etmesi, kaynak paylaşım personelinin iletişim bilgilerinin görünür durumda olması ve kurumsal e-postayla işlemlerin yapılması olarak belirlenmiştir. (ANKOS KİTS, 2022). Diğer ödünç verme sistemi olan TÜBESS ise “kullanıcıların akademik bilgi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ulusal bir toplu katalog üzerinde kurumlar arasında fotokopi veya ödünç verme yoluyla kaynak paylaşımını sağlayan Ulusal Belge Sağlama Ağı”dır. (ULAKBİM TÜBESS, 2022). Bilgi merkezleri ve akademik eğitim kurumları TÜBESS Katılım Sözleşmesini imzalayarak üye olabilmektedir. Ayrıca belge sağlama sisteminden kaynak sağlayıcı kütüphaneler TOKAT’a katılmak ve koleksiyonlarını TÜBİTAK ULAKBİM’in hazırladığı format ve şartlarda düzenleyerek katılabilmektedir. İstek yapan kurum ise sistem üzerinden hizmet almak için ULAKBİM TÜBESS hesabı açarak sistemden yararlanabilir (ULAKBİM TÜBESS, 2022).

Kütüphanelerarası ödünç verme hizmeti değişen koşullara uyum sağlamanın bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve yeni teknolojilere paralel olarak da gelişimini sürdürmektedir. Kütüphanelerarası ödünç verme hizmeti sayesinde kullanıcıların bilgi gereksinimleri daha hızlı bir şekilde karşılanması sağlanmıştır. Kütüphaneler de gelişen teknolojiye uyum sağlayarak sistematik bir yol izlemektedir.

Bibliyometrik analiz

Bilimsel çalışmalar, araştırmacıların araştırma konusuyla ilgili literatürde yapılmış olan diğer çalışmalardan yararlanması sonucu konunun birikimli bir şekilde ilerleyerek gelişim göstermesi ile ortaya çıkmaktadır. Bu birikimli ilerleyiş belirli bir disiplinde daha önce oluşturulmuş fikirlerin kullanılmasını gerektirmektedir. Geçmiş çalışmalar ile ortaya koyulan yeni çalışma arasındaki bu bağ atıflar aracılığı ile sağlanmaktadır (Al ve Tonta, 2004). Atıf, yazarın daha önce yapılan çalışmalarda bilgileri kullandığının belgelendirilmesi olarak kabul edildiğinden bilimsel bilgiye erişim konusunda önem arz etmektedir.

Günümüzde akademik çalışmaların hızlı artışıyla beraber çalışmalara erişim giderek zorlaşmış zaman ve çaba gerektiren bir hal almıştır. Doğru bilgiye hızlı erişim her geçen gün önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda bibliyometrik analizler bilgiye erişim sürecinde bir araç olarak kullanılabilir.

Bibliyometri, bilimsel çalışmaların çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılarak yazar, konu, atıf, kaynak türü, dil gibi verileri üzerinde yapılan niceliksel analizlerdir. Yapılan analizler sonucunda bir disipline ait genel yapı ortaya konulabilmektedir (Bayram ve Zan, 2014, s.225). Bibliyometrik analizler sonucunda çalışmaların yapıldığı ülkelerin bilime olan katkıları, hâkim dil, yazarların katkı oranları, yazarlar arasındaki iş birliği, yayımlanan makalelerin dergilerdeki dağılım oranları ölçümlenebilmektedir (Wallace, 1989, s. 10-11).

Son dönemde uluslararası derecelendirme ve sıralama kuruluşları üniversiteleri çeşitli parametrelere göre sıralayıp bu sıralamaları da kamuoyuyla paylaşmaktadır. Bu parametreler içerisinde üniversite adresli olarak bilimsel yayın sayısı, bu yayınların niteliği, akademisyen başına düşen yayın sayısı, atıf sayıları, proje ve patent sayıları gibi araştırma çıktıları dâhil

edilmektedir. Sıralamaların kamuoyuyla paylaşılması üniversiteler arasında da rekabet ortamını ortaya çıkarmıştır. Bu noktada doğal olarak kütüphanelere de araştırma çıktılarının takibi ve denetimi rolü tanımlanmıştır.

Sosyal medya

Günümüzde medya tek taraflı iletişim özellikleri gösteren geleneksel yapısından uzaklaşmış ve karşılıklı etkileşimin olduğu dinamik bir yapıya bürünmüştür. Web teknolojilerinin gelişimi ile başlayan bu dinamik yapı, sosyal medya adı verilen kavramı ortaya çıkarmıştır. Kaplan ve Haenlein (2010) sosyal medyayı “kullanıcı tarafından oluşturulan, içerik üretimine ve paylaşımına olanak veren, web 2.0’ın ideolojik temelleri üzerine inşa edilmiş internet tabanlı uygulamalar grubudur” şeklinde tanımlamıştır.

Sosyal medya sadece eğlence ve sosyalleşme mekânları olmaktan çıkmış aynı zamanda bilgi merkezlerinin güncel etkinliklerini, sunmuş olduğu hizmetlerini duyurduğu zamandan ve mekândan bağımsız ortamlar haline gelmiştir (Tonta, 2009). Bu bağlamda kütüphaneler kullanıcılarının her türlü bilgi ihtiyacını karşılayan, gereksinim duydukları kaynaklara en hızlı şekilde erişim imkânı sağlayan bilgi merkezleri olarak sosyal ağlarda da hizmetlerine devam etmektedir.

Teknolojinin içinde doğup büyüyen Z kuşağı, günümüzde üniversite kütüphanelerinin kullanıcı profiline büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Dijital yerli olarak adlandırılan bu kuşak için sosyal medya; kendilerini ifade etme, bilgi paylaşımında bulunma ve eğlence noktasıdır. Üniversite kütüphaneleri, hizmetlerini teknolojiyle iç içe olan bu dijital kuşağa aktarabilmek adına geleneksel yöntemler yerine zamandan ve mekândan bağımsız sosyal medya platformlarına da taşınmalıdır (İspir ve Torlak, 2018, s.40). Böylelikle sunmuş olduğu hizmetleri, etkinlikleri, duyuruları ve güncel değişiklik haberlerini bu platformlar üzerinden anlık olarak kullanıcılarına ulaştırabilme olanağına sahip olacaktır.

Engellilerin Kütüphanelere Erişimi

Engelli kavramı Dünya Sağlık Örgütü’nün (2011) tanımına göre dinamik, çok boyutlu ve karmaşıktır. Kavram bir sağlık durumu ile olumsuz kişisel veya çevresel faktörlerle olan bireyler arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Serebral palsi, down sendromu, depresyon gibi hastalıklarla erişilemeyen ulaşım ve kamu binaları, olumsuz tutumlar ve sınırlı sosyal destekleri ifade eder (WHO, 2021). Engelliler Hakkında Kanun’da ise engelli kavramı “fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerindeki çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımı kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen bireyi” olarak ifade edilmektedir (Engelliler Hakkında Kanun, 2005).

Dünyada engellilere yönelik hizmetler gönüllülük esasına dayalı olarak ABD’de başlamıştır. Gönüllüler tarafından kütüphaneler kurulmuştur. 19. yüzyılın başlarında görme engelli vatandaşların eğitim ve öğretim sorumluluğunu ABD hükümeti kabul etmiş ve 1931 yılında ilk yasa çıkmıştır. Bu yasayla birlikte kütüphanelerle işbirliği yapılarak ulusal bir hizmet yapılma aşamasına geçilmiştir. Amerikan Körler Vakfı’nın da kurulmasıyla adil bir kütüphane hizmeti sağlanmış ve görme engelli kullanıcılar sorunları ifade edebilme imkânı bulmuştur (IFLA, 2005). Kongre Kütüphanesi Bedensel Engelliler Bölümü, körler ve bedensel engelliler

için ayrı birimler oluşturarak engelliler için özel hizmet vermiştir. Koleksiyonlarını Braille alfabesiyle yazılmış kabartmalı kitaplarla zenginleştirmiş ve kullanıcılarına ulaştırmıştır. Gönüllü kullanıcılarla kitapların okunması ve kaydedilmesiyle “konuşan kitaplar” hizmeti başlamıştır. 1951 yılında Polonya’da kurulan Körler Kütüphanesi görme engelliler için Braille alfabesiyle yazılmış kitapları hizmete sunmuş ve ücretsiz bir şekilde kullanıcılarına posta yoluyla ulaştırmıştır. Almanya ve Rusya’da da buna benzer gönüllülük çalışmaları ile devletin ortak yürüttüğü çalışmalar görülmektedir (Sağlamtuğ, 2010, s.183). IFLA dünya çapındaki engelliler için kütüphane hizmetleri geliştirmeye yönelik IFLA Libraries for the Blind (LBS)’i kurmuştur. Bu bölüm kütüphanelerde çalışanlar için yeterli mesleki eğitim eksikliğini ortadan kaldırmayı ve gerekli ortak standartlar geliştirmeyi hedeflemektedir. İlk olarak 1977 yılında hastanelerdeki kütüphanelere görme engelli ve bedensel engelli bireyler için hizmet geliştirmeye yönelik çalışma grubu oluşturmuşlardır. Bu çalışma grubuyla eğitim çalışmaları ve toplantılar düzenlenmiştir. Braille ve sesli kitap üretimi, telif hakları ve kütüphane sistemleri gibi konular ele alınmıştır. Çalışma grubu aktif olarak kütüphane hizmetini geliştirmeye devam etmektedir (IFLA, 2005). Ayrıca Amerikan Kütüphane Derneği de engelli bireylere yönelik belirli standartlar ve rehberler hazırlayarak diğer ülkelere öncülük etmektedir.

Türkiye’de engelli kullanıcılar için hizmetler ise 1921’de İzmir’de kurulan sağır-dilsiz ve körler okulunun açılışıyla başlamaktadır. 1950 yılında Altınokta Körleri Eğitime ve Kalkındırma Derneği kurularak Braille ve konuşan kitaplarla engelli kullanıcılara hizmetler verilmiştir (Sağlamtuğ, 2010, s.182). 1955 yılında Milli Kütüphane Görme Engelliler Bölümü’nün kurulmasıyla engelli kullanıcılara yönelik hizmetler geliştirilmeye devam etmiştir (Bakırcı, 2009, s.101). Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın da sürece dâhil olmasıyla engelli kullanıcılar için daha kaliteli hizmetler verilmeye başlanmıştır. Halk kütüphanelerinde konuşan kitaplık bölümleri oluşturulmuş ve bakanlık kütüphanelere gör-ışit materyalleri olarak CD-ROM’lar göndermiştir (Sağlamtuğ, 2010, s. 187). Üniversitelerde ise engelsiz üniversite anlayışıyla engelli bireyler için koordinasyon bölümleri kurulmuştur. Her yıl çeşitli üniversitelerde engelsiz üniversite çalışmaları düzenlenmektedir (Kiavar, 2013, s.58).

Sağlık, ekonomi, sosyal hayat gibi birçok alanda sorunlarla karşılaşan engelli bireylerin topluma kazandırılması için diğer bireyler gibi eğitim alma hakkına sahip olmaları gerekir. Eğitimin her basamağında olduğu gibi üniversite eğitimlerinde de fırsat eşitliği sunulması için engelli bireylerin erişim ve kullanımına uygun şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Üniversiteler binaların fiziki kullanımlarından ve uygun ders materyallerinin sağlanmasından sorumludur. Üniversite kütüphaneleri ise bilgiye erişim merkezi olarak her kullanıcının ihtiyaç duyduğu kaynak ve hizmetlerin sunulması için gerekli düzenlemeleri yapması gerekir (Zencir, Kutlutürk ve Subaşıoğlu, 2017). Her bireyin engel türü farklı olduğu için ihtiyaç duydukları teknolojik hizmetler de farklıdır. Örnek vermek gerekirse görme engelliler için ekran büyütücüleri, ekran okuyucu yazılımlar, Braille girdi-çıkı donanımlar gerekmektedir.

İşitme engellilere yönelik ise iletişim cihazı, ses ve konuşma çeviricileri, ses yükselticiler, frekans ayarlayıcıları, sinyal sistemleri gibi teknolojik ürünler gerekmektedir (Subaşıoğlu, 2000). Bu teknolojilerin sağlanması da kütüphanelerin bütçe durumuna bağlıdır. Bazı üniversitelerde engelliler için oluşturulmuş ayrı birimler vardır. Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Eğitim ve Teknoloji Laboratuvarı, Engelsiz ODTÜ Birimi, Gazi Üniversitesi Merkez

Kütüphanesi'nde Görme Engelliler Bölümü gibi engellilerin bilgiye erişimini sağladıkları mekânlardır.

Aynı zamanda kütüphane binaları da engelli bireylerin topluma etkin ve tam katılımı için önemlidir. Engelli bireyler için binaların taşınması gereken bazı özellikler vardır. Bu özellikler yerel yönetimler için ulaşılabilirlik el kitabında (2011);

- Engelsiz ve yeterli bir hareket alanı, uygun döşeme yüzeyleri olmalıdır.
- Genişlik ve yükseklik yeterli düzeyde olmalıdır.
- Gerekli ve yeterli mekânsal kullanma donatıları olmalıdır.
- Gerekli uyarı ve yönlendirme işaretleri olmalıdır.

Şeklinde özetlenmiştir. Bu şartlara uygun şekilde tasarlanan kütüphane binaları engelli bireyler için daha rahat ve konforlu bir yaşam alanı sunabilmektedir.

Kütüphanedeki Diğer Teknolojik Cihazlar

Günümüzde kütüphaneler, sahip olduğu ve bilgi kaynaklarından oluşan koleksiyonlarını kullanıcıyla paylaşmakta ve duyurmaktadırlar. Üniversite kütüphanelerinin sahip olduğu bilgi kaynaklarını sahip olduğu kullanıcılarına erişirmede araç olarak kullandığı çevrimiçi kataloglar, OPAC (Online Public Access Catalog) olarak da bilinmektedir (Özel ve Çakmak, 2012, s.111). Kataloglama ve sınıflama işlemleri kapsamında otomasyon sistemine girişi yapılan her veri sistem tarafından indekslenmekte ve taranabilir hale gelmektedir. Otomasyon sistemlerinin ilintisi durumundaki OPAC aracılığıyla da bu veriler kullanıcıların erişimine sunulmaktadır. OPAC'taki veriler dünyanın neresinde olursa olsun zamandan ve mekândan bağımsız olarak erişilebilir durumdadır. Kütüphaneler de fiziksel olarak ağırladıkları kullanıcılarına koleksiyonlarında yer alan kaynakların kütüphane içerisinde hangi lokasyonda yer aldığını, ödünç verilmeye uygun olup olmadığı gibi bilgileri katalog tarama cihazları (bilgisayar, tablet, mobil erişim, vd.) sayesinde paylaşmaktadır.

Diğer yandan kütüphanelerde uygulanmakta olan bir diğer teknoloji de self-check cihazı teknolojisidir. Kütüphane kullanıcıları, bu cihazlar aracılığıyla kütüphaneden uygunluk durumu müsait olan ve ödünç almak istediği herhangi bir bilgi kaynağını kütüphane hesaplarıyla sisteme giriş yaparak ve kütüphane personeline gereksinim duymadan ödünç alabilmektedir. Aynı zamanda kullanıcı üzerinde ödünç durumunda bulunan kaynakları da iade etme ve süresini uzatma olanağına sahip olmaktadır.

Gelişen ve uygulanmakta olan bir diğer teknoloji ise, belki dijital çağın en önemli çıktılarından olan tarayıcılardır. Bu cihazlar sayesinde basılı formatta yer alan bilgiler dijital bir diğer ifadeyle elektronik ortama aktarılmaktadır. Böylelikle dijitalleştirme (sayısallaştırma) uygulaması ortaya çıkmaktadır. Dijitalleştirme, “analog materyalin bilgisayarda depolanması amacıyla sayısal formata dönüştürülmesi işlemi” olarak tanımlanmaktadır. (Karakaş, Rukancı, Anameriç, 2009, s.39). Bu tanımdan hareketle kütüphanelerde kullanılmakta olan kitap tarayıcıları, dijitalleştirmenin yani bilginin sayısal ortama aktarılmasının aracısı konumundadır. Elbette ki bilgi kaynağı üreticisinin/yazarın telif hakkından dolayı bu cihazlar bilgi kaynağının tamamının taranması hakkını kullanıcıya vermez. Kullanıcının, bilgi edinmek ve araştırma yapmak amacıyla yalnızca bir kısmını tarama ve depolama izni bulunmaktadır.

Bartın Üniversitesi Kütüphanesi Uygulamaları

Bartın Üniversitesi Kütüphanesi, BARÜ’de gerçekleştirilen eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerini doğrudan desteklemek, akademik personel, öğrenci ve diğer kullanıcılar için gerekli olan bilgi kaynaklarını sağlamak, kaynakları kütüphanecilik kurallarına göre düzenlemek ve kullanıcılara en kolay ve en hızlı şekilde sunmak amacıyla Orman Fakültesi ve Bartın Meslek Yüksekokuluna ait 3645 adet kitap ile 2009 yılında hizmet vermeye başlamıştır. Günümüzde ise Kutlubey Yerleşkesi Merkez Kütüphane ve Ağdacı Yerleşkesi Şube Kütüphanesi olmak üzere toplamda 11.256 m²’lik alanda kullanıcılara hizmet sunmaktadır. Kitaplar açık raf sistemine göre düzenlenmiş olup yayınlar raflara Kongre Kütüphanesi Sınıflama Sistemine (LC) göre yerleştirilmiştir. Kütüphanenin mimarı yapısı, kataloglama ve sınıflama çalışmaları, uygulanan etiketleme teknikleri, sunulan hizmetler, koleksiyon geliştirme çalışmaları, kullanılan otomasyon ve güvenlik sistemleri, elektronik ve basılı kaynak koleksiyonu, açık arşiv çalışmaları, sosyal medya hesapları, kullanıcılarla etkileşim, akıllı kütüphane sistemi kapsamında kullanılan teknolojik cihazlar başlıkları aşağıda detaylı olarak incelenmiştir.

Kütüphane Mimari Yapısı ve Tasarımı

BARÜ Kütüphanesi, 2020 yılında taşındığı 10.600 m²’lik yeni kütüphane binasında hizmet vermeye devam etmektedir. Kütüphane binası, modern bir yapıda tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Bina müstakil bir yapıdadır ve yalnızca kütüphane olarak kullanılmaktadır. Kütüphane içerisinde, 4 adet genel kitap koleksiyonunun da yer aldığı çalışma ve okuma salonu, 1 adet süreli yayınlar salonu, 1 adet danışma kaynakları salonu ve 1 adet de 7/24 çalışma salonu olmak üzere öğrencilerin yararlanabileceği toplamda 7 salon mevcuttur. Ayrıca bir de konferans salonu bulunmaktadır. Konferans salonu girişinde fuaye ve sergi alanı da yer almaktadır. Bunların dışında internet erişimli kullanıcı bilgisayarları, her noktadan erişilebilen kablosuz internet, bireysel, grup çalışma odaları ve seminer salonları da bulunmaktadır. 7/24 çalışma salonu içerisinde bulunan dinlenme ve uyuma koltukları, çeşitli zekâ oyunlarının oynanabildiği akıl oyunları salonu, cep sinema, multimedya salonu, çalışma ve okuma salonları arasında bulunan dinlenme ve konuşma koridorları, mescitler ve kafeterya kütüphanenin kullanıcılarına sağladığı diğer sosyal olanaklardır.

Yukarıda bahsedildiği üzere, BARÜ Kütüphanesi çağın gereklerine uygun 3. mekân kütüphanelerin genel özelliklerini taşımakta ve kullanıcılarına sosyal yaşam alanları sunmaktadır. Kullanıcılar 7/24 olarak kütüphanenin sunmuş olduğu imkânlardan faydalanabilmektedir.

Koleksiyon Geliştirme ve Yayın Sağlama

BARÜ Kütüphanesi’nde basılı ve elektronik kaynak sağlama yöntemleri kullanılmaktadır. Koleksiyon geliştirme ve yayın sağlamaya ise Bartın Üniversitesi Senatosu’nun 19.01.2022 tarihli kararı ile yürürlüğe giren “Koleksiyon Geliştirme ve Yayın Sağlama Yönergesi” dayanak oluşturmaktadır (Bartın Üniversitesi Koleksiyon Geliştirme, 2022). Bu yönergede basılı ve elektronik kaynakların seçim, sağlama ve değerlendirme ilkeleri, bağış politikası ve ayıklama kriterleri belirlenmiştir. Ayrıca bu yönergeyle birlikte kütüphaneden sorumlu rektör yardımcısı başkanlığında Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı, 1 kütüphane görevlisi ve her

akademik birimden birer temsilciyle birlikte “Kütüphane Komisyonu” oluşturulmuştur. Komisyon yılda en az 2 kez toplanarak kütüphaneye temin edilecek basılı ve elektronik kaynakların değerlendirilmesi ve karar alınmasını sağlamaktadır.

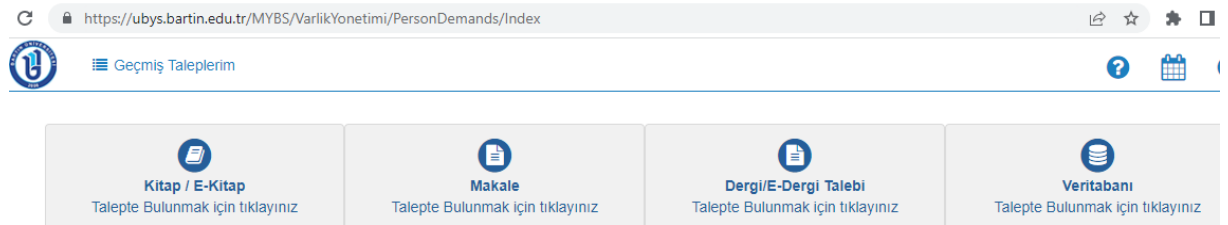
BARÜ Kütüphanesi sahip olduğu koleksiyonunu geliştirirken iç paydaşlarıyla birlikte hareket ederek kullanıcılarından talep toplamaktadır. Bartın Üniversitesi Kütüphanesi’nde kütüphaneye satın alınacak basılı kitaplar için talep toplanması adına farklı yöntemler izlenmektedir. Bunların ilki BARÜ Üniversite Bilgi Yönetim Sistemi (UBYS)’ne entegre olarak çalışan Kütüphane Yayın Talep Sistemi (KYTS)’dir. Bu sistem üzerinden BARÜ mensubu her kullanıcı 7/24 kütüphaneye satın alınmasını istediği kaynakları talep edebilirler (Kütüphane Yayın, 2022). Bir diğer talep yöntemi ise kütüphane otomasyon sistemidir.

Kullanıcılar OPAC üzerinden kütüphane hesaplarına giriş yaparak istedikleri yayınlar için talep oluşturabilirler (Kütüphane Eser İstek, 2022). Diğer bir yöntem ise satın alma dönemlerinin hemen öncesinde akademik birimlere resmi yazı yazılarak talep toplanmasıdır.

Akademik birimlerde görevli akademisyenler ve idari personel satın alınmasını istediği kitapları resmi yazı ekinde bulunan forma işleyerek tekrardan kütüphaneye gönderebilir (Kitap İstek, 2022). Son olarak iste danışma bankosuna basılı formatta kitap istek formu koyularak danışmaya başvuran kullanıcının taleplerini yazması için alternatif seçenek sağlanmaktadır. Bütün yöntemler sonucu elde edilen kitap listeleri değerlendirilmek üzere yılda 2 defa kütüphane komisyonuna sunulur ve sağlama süreci başlamış olur.

Kütüphane Yayın Talep Sistemi (KYTS)

BARÜ Kütüphane dijital çağın getirmiş ve sunmuş olduğu teknolojik olanakları verimli bir şekilde kullanma gayreti içerisinde. Bu sebeple kullanıcıyla sürekli etkileşim gayesini taşımaktadır. Bu doğrultuda BARÜ Üniversite Bilgi Yönetim Sistemi (UBYS) içerisinde yer almakta olan Kütüphane Yayın Talep Sistemi (KYTS)’ne BARÜ mensubu öğrenciler ile akademik ve idari personel kişisel kullanıcı hesaplarıyla giriş yapabilmektedir. Şekil 2’de görüldüğü üzere kullanıcılar bu sistem üzerinden satın alınmasını istediği kitap ve dergileri, erişim sağlayamadığı e-kitap/e-makale/e-dergileri ve kütüphanenin abonelik yaptırmasını istediği veritabanlarını istedikleri zaman diliminde talepte bulunabilirler (Kütüphane Yayın, 2022). Kitap, dergi ve veritabanları toplanarak değerlendirilmek üzere Kütüphane Komisyonu’na sunulur. e-kitap/e-makale/e-dergiler için ise abone olunan veritabanları içerisinde taranarak veya farklı kurumlardan talep edilerek temin edilmeye ve kullanıcıya ulaştırılmaya çalışılır.

Şekil 2: UBYS Kütüphane Yayın Talep Sistemi

Kataloglama ve Sınıflama

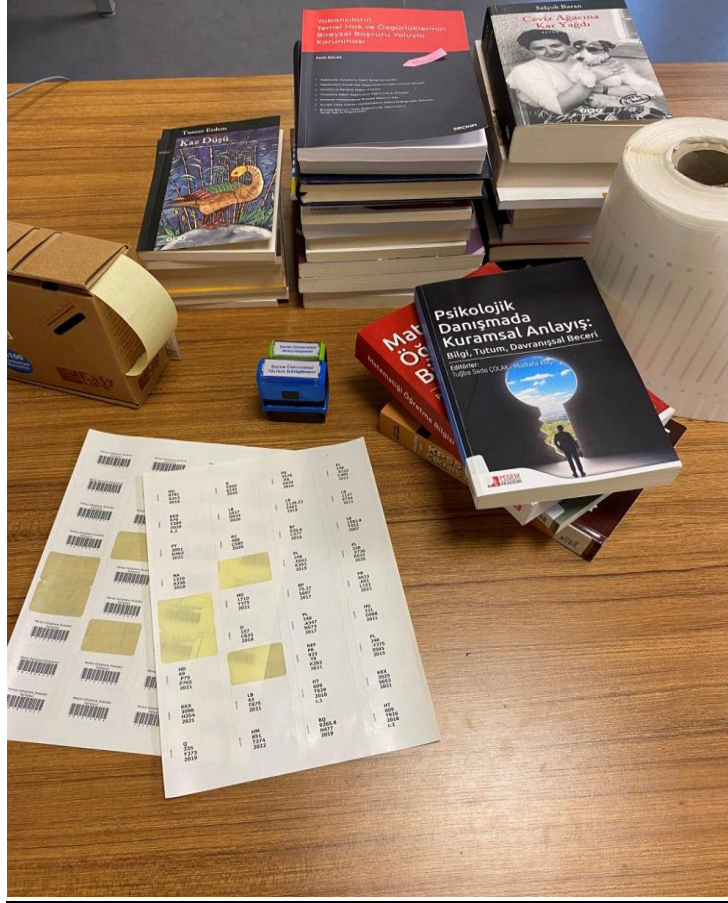
BARÜ Kütüphanesi'nde kataloglama ve sınıflama işlemleri kullanılmakta olan kütüphane otomasyon sistemi üzerinden yürütülmektedir. Veri girişleri MARC21 kataloglama standartlarına göre yapılmaktadır. Bu sayede diğer kütüphanelerden veri aktarımı kolay bir şekilde yapılabilen ve verilerin eşleşmesi sağlanmaktadır. Kütüphanede, kataloglama kuralı olarak 2018 yılına kadar Anglo American Cataloging Rules-2 (AACR2) standartları kullanılmaktaydı. 2018 yılından itibaren ise Resource Description Access (RDA) standartları kullanılmaktadır. RDA'nın kataloglama açısından kullanıcı odaklı bir yaklaşımla yeni kurallar getirmesi ve AACR2'ye göre daha fazla bilgi kaynağı türü kataloglanmasına olanak tanınması BARÜ Kütüphanesi'nin RDA'ya geçişinde önemli etkenler olmuştur. Ayrıca kütüphanenin kütüphanecilik alanında yaşanan değişimleri uygulama bakış açısı ve isteği bu geçişin bir diğer sebebidir. Bu süreçte kataloglama biriminde çalışan personel, literatürde yer alan RDA çalışmalarına ayrıntılı bir şekilde çalışmış, dünyada ve Türkiye'deki iyi uygulama örneklerini incelemiştir.

Diğer yandan BARÜ Kütüphanesi 2009 yılında kurulurken sınıflama sistemi olarak Dewey Onlu Sınıflama Sistemini (DOSS) kullanmaya karar vermiş ve bu yönde raf düzenini oluşturmuştur. Fakat zamanla koleksiyonun genişlemesi ve DOSS'un üniversite kütüphanesi için uygun olmayacağı düşüncesiyle 2010 yılından itibaren Library of Congress (LC) sınıflama sistemi kullanılmaya başlanmış ve geriye dönük olarak da tüm bilgi kaynakları LC'ye göre sınıflandırılmıştır.

Etiketleme

Etiketleme, kullanıcıların bilgiye erişimini kolaylaştırmak, raftaki düzeni sağlamak ve koleksiyon yönetimini etkin ve verimli bir biçimde yapabilmek adına dijital çağın gereklerine uygun olarak kütüphanelerde uygulanması gereken dinamik bir süreç olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda Bartın Üniversitesi Kütüphanesi'nde kataloglama ve sınıflama işlemi biten bilgi kaynaklarına kütüphane politikasına uygun yer numarası ve barkod etiketi yapıştırılmaktadır. Yer numarası etiketi, ilgili kütüphanenin kullanmakta olduğu sınıflama numarası ve kaynağın yayın tarihinden oluşmaktadır. Harf veya rakamlardan oluşabilir. Kitabın sırt kısmına ve kullanıcının görebileceği seviyede materyale yapıştırılır. Belirlenen sınıflama numarasına uygun olarak raftaki yerini tayin eder ve kullanıcıların bu yer numarasına göre materyalin raftan bulunmasını sağlamaktadır. Barkod etiketinde ise ilgili makine tarafından okunabilen veriler içeren ve dikey çizgilerden oluşan benzersiz numaradır. Yine kütüphane politikasına göre demirbaş numarası veya taşınır sicil numarasından oluşabilmektedir. Kütüphanedeki sayım işlemlerini kolaylaştırdığı gibi ödünç-iade işlemlerinde de zaman ve emek tasarrufu sağlamaktadır.

Bartın Üniversitesi Kütüphanesi'nde de etiketleme işlemleri teknolojinin sunduğu ölçüde yürütülmektedir. Kütüphane Otomasyon Sistemi üzerinden 40*35 cm. boyutunda alınan yüksek kaliteli etiketler sayesinde uzun ömürlü kullanım ve daha az yıpranma riski ortaya çıkmaktadır. Yer numarası etiketinde kütüphanede kullanılmakta olan LC sınıflama numarası, cutter numarası ve yayın tarihi bilgileri yer almaktadır. Barkod etiketinde ise her bir materyale özel olarak verilmiş olan demirbaş numarası bilgisi yer almaktadır. Ayrıca etiketlerin üzerine koruyucu bantlar da yapıştırılmaktadır. Etiketleme işlemleri bu alanda uzmanlaşmış ve kendini yetiştirmiş standart bir personel tarafından yürütülmektedir.

Şekil 3: Etiketleme ve RFID Güvenlik Şeridi Uygulaması

Kütüphane Otomasyon Sistemi

Bartın Üniversitesi Kütüphanesi'nde de kurulduğu yıl olan 2009 yılından bugüne kadar YORDAM Kütüphane Otomasyon Sistemi kullanılmaktadır. Kütüphanede sunulmakta olan hizmetler bu otomasyon sistemi üzerinden yürütülmektedir. Bu sistemin sağlamış olduğu ve yönetilmesine olanak sağlayan modüller şu şekildedir: Kataloglama ve sınıflama, süreli yayımların yönetimi ve takibi, etiket-barkod çıktısı, dolaşım (ödünç-iade-ayırma), kullanıcı yönetimi, sağlama, MARC aktarımı, kataloglama standartlarına uygunluk, RFID işlemleri. Sunulan bu özellikler sayesinde dijital çağın gereklerine uygun olarak bilgi hizmetleri kolaylıkla yönetilebilmekte ve kullanıcıya sağlanabilmektedir. Bartın Üniversitesi Kütüphanesi'nde çalışan her bir personel için çalıştığı birime göre otomasyon sistemi üzerinden hesap açılması ve yetki tanımlaması yapılmaktadır. İlgili personel eriştiği modüle göre işlemlerini yürütmektedir.

Kütüphane Hesabı (Ödünç-İade-Ayırma)

BARÜ Kütüphanesi'nde kullanılmakta olan otomasyon sistemi aracılığıyla aktif olan tüm kütüphane kullanıcılarına kütüphane hesabı tanımlanmaktadır. Kullanıcılar, kütüphane hesapları sayesinde kütüphanenin sunmuş olduğu birçok hizmeti dijital ortamda gerçekleştirebilme olanağına sahip olmaktadır. Bu işlemler şu şekilde sıralanabilir:

- Kütüphanenin sahip olduğu koleksiyon içerisinde katalog tarama,

- Ödünç-iade işlemleri
- Farklı bir kullanıcı üzerinde olan eser için ayırtma işleminin yapılması,
- Kütüphaneler arası ödünç için talep oluşturulması,
- Kütüphaneye satın alınması istenen bilgi kaynakları için talep oluşturulması,
- Bireysel ve grup çalışma odaları için rezervasyon yapılabilmesi,
- Kütüphanedeki emanet dolapları için rezervasyon yapılabilmesi,
- Abone olunan veritabanlarına uzaktan/üniversite dışından erişim sağlanabilmesi.

Yukarıda sıralanan tüm faaliyetler, kullanıcı kitlesinin kütüphanedeki iş ve işlemlerini kolaylaştırmak, sunulan kütüphane hizmetlerine kolay ve hızlı bir erişim sağlamak amacıyla uygulamaya konmuştur. Elbette ki bu uygulamaların gerçekleştirilebilmesi kütüphane 2.0'ın sağlamış olduğu otomasyon sistemlerinin varlığı ile mümkün olabilmektedir.

Oda Rezervasyon Sistemi

Son dönemde kütüphaneler mimari olarak dönüşüm içerisine girmiş durumdadır. Literatürde de kütüphaneler 3. mekân olarak konumlandırılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede kütüphane binaları tasarlanırken kullanıcıların konforu ve rahatlığı ön planda tutulmaktadır. Bunun bir sonucu olarak da bireysel ve grup çalışma odalarına kütüphane binaları içerisinde yer verilmektedir.

BARÜ Kütüphanesi'nde 6 adedi 6 kişilik, 6 adedi 4 kişilik olmak üzere 12 adet grup çalışma odasıyla 24 adet bireysel çalışma odası mevcuttur. Bu odalar BARÜ mensubu tüm kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Bireysel ve Grup, 2022). Fırsat eşitliği ilkesi ve adil kullanım hakkı çerçevesinde odalar rezervasyon sistemiyle kullanılabilir. Oda rezervasyonu için kütüphane otomasyon sistemine entegre yazılım satın alınmıştır. Bu çerçevede kullanıcılar kütüphane hesaplarıyla sisteme giriş yaparak müsait olan odalar için rezervasyon yaptırmaktadır. Sonrasında danışmaya başvurarak kurum kimliğini ibraz etmekte ve oda anahtarını teslim almaktadır.

Şekil 4: Bireysel ve Grup Çalışma Odaları

Kütüphane Güvenlik Sistemi (RFID)

BARÜ Kütüphanesi'nde de 2019 yılında RFID güvenlik sistemi kullanılmaya başlanmıştır. Tüm kütüphane personeli gayretli bir çalışma içerisinde olarak kütüphane koleksiyonu içerisindeki yaklaşık 80.000 kitabın içerisine RFID güvenlik şeridini yerleştirmiş ve okuyucu cihazlar üzerinden eşleştirme işlemlerini gerçekleştirmiştir. Ayrıca bu teknolojiyle uyumlu RFID güvenlik kapıları, self-check cihazları, el terminalleri ve tablet cihazlar kütüphaneye temin edilmiştir. RFID teknolojisinin güvenlik dışında sağlamış olduğu ve kullanımda olan diğer avantajlar ise şu şekilde sıralanabilir:

- Ödünç ve iade için okuyucu cihazlar üzerine yerleştirilen kitapların, hızlı ve güvenli bir şekilde işlemleri gerçekleştirilmektedir.
- Kullanıcı tarafından rafta bulunamayan kitaplar, kitaba ait bilgiler tablete girilerek cihaza bağlı RFID el terminalinin raflar arasında taranmasıyla kısa süre içerisinde bulunabilmektedir.
- Kütüphanede her yıl gerçekleştirilen sayım işlemleri, RFID el terminali aracılığıyla yapılarak koleksiyonda halihazırda var olan ile kayıp-çalıntı durumda olan bilgi kaynaklarının tespitini sağlamaktadır.

Elektronik Kaynaklar, Veritabanları ve Uzaktan Erişim

Bilgisayar ve web teknolojilerinin gelişimiyle veritabanları ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır. Basılı bilgi kaynaklarının aynı zamanda veritabanları içerisinde elektronik ortamda veya sadece elektronik ortamda yayınlanmaya başlaması bilgiye olan erişimi zaman ve mekândan bağımsız olarak çok daha kolaylaştırmıştır. Belki de dijital çağın sunmuş olduğu en büyük yeniliklerden ve olanaklardan biri de budur. Bu kapsamda sayısız e-kitap, e-dergi, e-tez, e-rapor, e-bildiri gibi yayın türlerinin ortaya çıkmasına imkân tanımıştır. Fakat üretilen her bilgi ücretsiz olarak erişimde değildir. Telif hakkı sorunu ve büyük veritabanı şirketlerinin üretilen bilgileri satın alması, bahsi geçen yayın türlerinin ticaretini ortaya çıkarmış ve bu yayınları ücret karşılığında erişilebilir hale getirmiştir. Bu durum kütüphanelerin koleksiyonlarında elektronik bilgi kaynaklarına daha fazla yer vermesine ve kendisine ayrılan yayın alım bütçesinin veritabanı aboneliklerine ayrılması sonucunu doğurmuştur.

BARÜ Kütüphanesi de, kurulduğu günden bugüne bütçe olanakları doğrultusunda üniversite mensubu kullanıcılarının bilgi gereksinimlerini karşılamak, bilgiye olan erişimlerini kolaylaştırmak, kişisel gelişimlerine, entelektüel ve kültürel birikimlerine katkıda bulunmak ve üniversitenin bilimsel araştırma performansını geliştirmek adına veritabanı abonelikleri gerçekleştirmektedir. Ayrıca TÜBİTAK 2005 yılından bugüne, EKUAL (Elektronik Kaynaklar Ulusal Lisansı) projesi kapsamında veritabanı şirketleriyle kendi bütçesinden karşılanacak şekilde anlaşma yaparak üniversitelere ücretsiz olarak sağlamaktadır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s.781). Bu sayı yıllara göre değişim gösterebilmektedir. Aşağıdaki tabloda kütüphanenin yıllara göre veritabanı abonelikleri sayısı gösterilmektedir.

Tablo 1: BARÜ Kütüphanesi'nin Yıllara Göre Veritabanı Abonelik Sayısı

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Abone olunan veritabanı sayısı	12	11	14	19	15	15	16	20
EKUAL aracılığı ile sağlanan veritabanı sayısı	10	12	13	22	19	19	19	20
Toplam	22	23	27	41	34	34	35	40

Tablodaki verilerden anlaşılacağı üzere kütüphanenin abonelik gerçekleştirdiği abonelik sayısı yıllara göre değişkenlik göstermektedir. Bu durumun başlıca sebebi kütüphaneye ayrılan yayın alım bütçesidir. Veritabanı abonelikleri yerli ve yabancı olmak üzere 2 farklı şekilde olmaktadır. Özellikle yabancı veritabanı aboneliklerinde döviz üzerinden ödeme gerçekleştirildiği için dövizde yaşanan dalgalanmalara bütçeyi etkileyebilmekte ve buna göre öngörüle bulunarak abonelikler gerçekleştirilmektedir. Yapılan abonelikler kapsamında milyonlarca e-kaynak kullanıcılara sunulmaktadır. Bu kapsamda 2022 yılından hizmete sunulan toplam 40 veritabanı içerisinde 8.354.628 kaynak yer almaktadır.

BARÜ Kütüphanesi, abone olduğu ve hizmete sunduğu tüm veritabanlarına ve bu veritabanlarının içeriğinde yer alan tüm elektronik bilgi kaynaklarına mekândan bağımsız olarak kullanıcılarına uzaktan erişim olanağı sağlamaktadır. Kütüphanenin abonelik gerçekleştirdiği uzaktan erişim portalı sayesinde BARÜ mensubu ve kütüphane hesabına sahip olan tüm kullanıcılar ilgili portal sayesinde üniversite içerisinde yer almasalar bile bilgisayar, tablet ve mobil cihazlar aracılığıyla tüm veritabanlarına istedikleri yerden ve istedikleri zaman ulaşabilmektedir. Bu özellik, hemen hemen tüm üniversite kütüphaneleri tarafından gerek uzaktan erişim portalları, gerek proxy üzerinden gerekse de VPN sayesinde kullanıcılarına sunulmaktadır. Bu sayede üniversite kütüphaneleri, kullanıcıların gereksinim duydukları bilgileri karşılama dijital çağın gereklerine uygun olarak zaman ve mekândan bağımsız bir şekilde köprü görevini üstlenmektedir.

Kurumsal Akademik Açık Arşiv

Açık arşiv, akademisyenler tarafından üretilen, telif hakkı sorunu olmayan, açık erişimli ve bilimsel içeriğe sahip makale, kitap/kitap bölümü, tez, bildiri, ders materyalleri, sunum kayıtları, videolar gibi yayın türlerine herhangi bir erişim kısıtlaması olmadan ulaşılmasını kapsamaktadır. Bu sayede sistemde var olan yayınların çok daha fazla araştırmacıya ulaşmasını, kullanılmasını, görünürlüğünü ve etki değerini artırmaktadır. Açık arşivler, üretilmiş ve var olan bilginin geniş kitlelere zamandan, emekten ve yerden bağımsız olarak erişimi için günümüz çağında çok önemli bir araç konumuna gelmiştir. Özellikle bütçelerin kısıtlanması ve yaşanan ekonomik sorunlar bilgiye açık ve ücretsiz bir şekilde erişimi sağlayan açık arşivlerin önemini daha da artırmaktadır.

YÖK'ün kurumsal akademik açık arşivi kurup geliştirmeyi üniversite kütüphaneleri için zorunlu tutmasının ardından 2014 yılında "BARÜ Kurumsal Akademik Arşivi" kurulmuş ve "Bartın Üniversitesi Açık Erişim ve Kurumsal Akademik Arşiv Politikası" oluşturulmuştur. Arşiv, açık kaynak kodlu bir yazılım olan Dspace programı üzerinden uygulanmakta ve yürütülmektedir. Sisteme, kütüphanede açık arşivden sorumlu personel tarafından düzenli olarak üniversitede üretilen yüksek lisans ve doktora tezleri yüklenmekte erişime açılmaktadır. Üniversite mensubu akademisyenler de kendi yayınlarını sisteme yüklemekte fakat bu yayınlar sorumlu personel tarafından editör kontrolü (telif hakkı, üst veri, vd.) yapıldıktan sonra erişime açılmaktadır. Böylelikle standartlaşma sağlanmaktadır. Sistem içerisinde yayın hacminin genişletilmesi için birtakım çalışmalar yürütülmüştür. 2019 yılında üniversitemizde bünyesindeki 9 fakülte, 1 yüksekokul ve 3 meslek yüksekokulunda görev yapan öğretim elemanlarına yönelik yaklaşık 2 ay süren "Kurumsal Akademik Arşiv Farkındalık ve Kullanıcı Eğitimleri" düzenlenmiştir. Bu sayede akademisyenlerde açık erişim konusunda farkındalık oluşturulmuş bunun sonucunda da 412 olan kayıt sayısı 5902'ye yükselmiştir. Bunun dışında, akademik birimler tarafından talep edilen öğretim görevlisi formuna üniversite yönetimi tarafından ilgili akademik birimin Kurumsal Akademik Açık Arşivi'ndeki toplam yayın sayısı ve yayın boyutu göstergeleri eklenmiştir. Yönetim, öğretim görevlisi kadrolarını birimlere dağıtırken bu kriterleri de göz önünde bulundurmaktadır. Bu uygulama, akademisyenler tarafından sisteme yayın yüklenmesi için teşvik edicidir.

Kütüphanelerarası Ödünç Hizmeti (KİTS-TÜBESS)

BARÜ Kütüphanesi ANKOS'un KİTS'i geliştirip uygulamaya koyduğu yıl olan 2006'dan bugüne bu sisteme üye kütüphane konumdadır. Sistemi de aktif olarak kullanmakta ve diğer kütüphanelerle ödünç alışverişinde bulunmaktadır. Bu sistemin yürütülebilmesi için daimi bir KİTS sorumlusu belirlenmiştir. Bu sayede kütüphanede koleksiyonu içerisinde yer almayan herhangi bir kitabın bu sisteme dâhil diğer kütüphanelerden geçici olarak temini çok hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmekte ve bilgi gereksinimi duyan kullanıcının bilgiye erişimini sağlayabilmektedir. Aynı şekilde diğer kütüphanelerden gelen ödünç kitap talepleri de kütüphanedeki uygunluk durumuna göre ivedilikle karşılanmakta ve dış kullanıcılara da bu sayede hizmet edilebilmektedir.

Kütüphanenin, TÜBESS'e de üyeliği bulunmaktadır. TÜBESS için de kütüphanede daimi sorumlu bir kütüphaneci belirlenmiştir. Kullanıcıların talebi üzerine, TÜBESS aracılığıyla internet ortamında erişime kapalı olan yüksek lisans ve doktora tezleri tezlerin üretildiği ilgili kurumdan veya YÖK'ten talep edilmektedir. Elektronik ortamda temini sağlanan tezlerin ULAKBİM'le yapılan sözleşme gereği basılı çıktısı alınarak kullanıcıya iletilmektedir. Aynı şekilde TÜBESS üzerinden makale de istenebilmektedir. Makaleler için de aynı prosedür uygulanmakta ve talep eden kullanıcıya basılı formatı teslim edilmektedir. Aşağıdaki tabloda BARÜ Kütüphanesi'nin son yıllardaki KİTS ve TÜBESS istatistikleri yer almaktadır.

Tablo 2: BARÜ Kütüphanesi KİTS ve TÜBESS İstatistikleri

Talep Türü	2017	2018	2019	2020	2021
KİTS üzerinden diğer kütüphanelerden talep ve temin edilen kitap sayısı	23	72	86	80	57
KİTS üzerinden diğer kütüphanelere gönderilen kitap sayısı	20	14	25	1	19
TÜBESS üzerinden talep edilen tez sayısı	21	24	31	8	21

2020 yılına doğru istatistikler artış eğilimindeyken COVID-19 pandemisinin ortaya çıkması ve kütüphanelerin kısmi hizmet vermesinden kaynaklı olarak son 2 yılda istatistiklerde düşüş yaşanmıştır. Diğer yandan tablodan anlaşılacağı üzere BARÜ Kütüphanesi diğer kütüphanelerle işbirliği sistemini aktif olarak kullanmaktadır. Bu durum göstermektedir ki kütüphane kullanıcının bilgi gereksinimi karşılama konusunda kendi koleksiyonunda yer almasını elindeki tüm olanakları kullanma misyonunu taşımaktadır.

Bibliyometrik Analiz

BARÜ Kütüphanesi, üniversitenin bilimsel çıktılarını periyodik olarak takip etmekte, analizini yapmakta ve elde edilen verileri web sayfası üzerinden kamuoyu ile paylaşmaktadır. Paylaşımlar, “bibliyometrik analiz” başlıklı sayfa içerisinde yapılmaktadır (Bibliyometrik Analiz, 2022). Bu kapsamda, uluslararası anlamda saygın dizinler olan *web of science* ve *scopus*'ta dizinlenen Bartın Üniversitesi adresli yayınlar kurum taraması yapılarak tespit edilmektedir.

Web of Science, dizin bağlamında 6 bileşenli bir yapıdan oluşmaktadır: Science Citation Index Expanded (SCIE), Social Science Citation Index (SSCI), Arts & Humanities Citation Index (AHCI), Emerging Sources Citation Index (ESCI), Book Citation Index (BKCI) ve Conference Proceedings Citation Index (CPCI) (Web of Science Core Collection, 2022). SCIE, fen bilimleri konulu dergileri, SSCI, sosyal bilimler konulu dergileri, AHCI ise sanat ve beşeri bilimler konulu dergileri indekslemektedir. ESCI ise multidisipliner bir yapıya sahip tüm konulardaki dergileri indeksleyebilmektedir. Dergi indeksleme kriterleri SCIE, SSCI ve AHCI dizinlerine göre daha esnektir ve bu 3 dizin için aday olan dergiler bünyesinde yer almaktadır. BKCI, kitap ve kitap bölümlerini indekslerken, CPCI'da ise konferans bildirileri indekslenmektedir. Scopus'ta Web of Science dizininde yer aldığı gibi bileşenli bir yapıya sahip değildir. Belirlenmiş olan indeksleme kriterlerine göre tüm konu içerikleri ve yayın türleri scopus altında indekslenmektedir.

Bu bağlamda BARÜ Kütüphanesi, web of science ve scopus dizinlerinde mevcut yayın sayıları, öğretim üyesi ve öğretim elemanı başına düşen yayın sayıları, dergilerin çeyreklik (Quartile) değerlerine göre yayın sayıları ve oranları, uluslararası işbirliği ile üretilmiş yayın sayıları, alan ağırlıklı atıf indeksi, yıllık atıf sayıları ve %10'luk dilimde atıf alan yayın sayıları üniversitenin kuruluşundan bugüne tüm yılları kapsayacak şekilde web sayfasında yayınlanmakta ve güncel veriler periyodik olarak takip edilmektedir. Diğer yandan tespit edilen

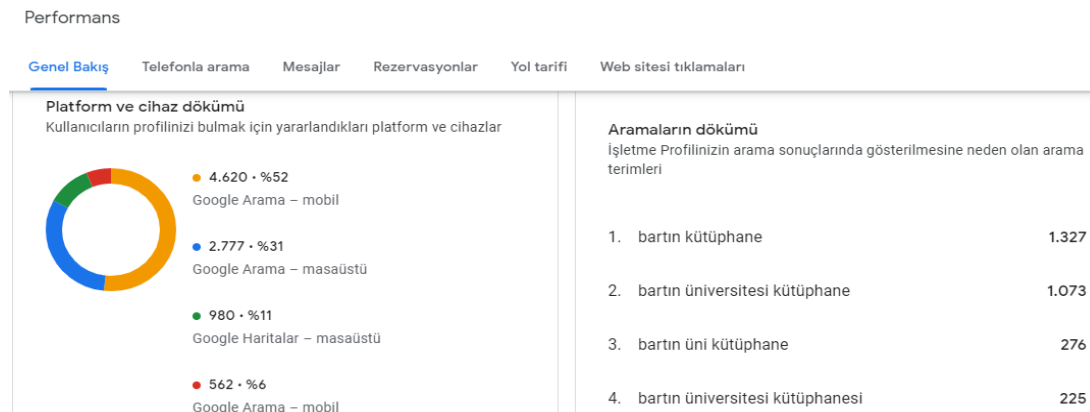
veriler dönem dönem akademik birimlere resmi yazıyla paylaşılmakta ve akademisyenler tarafından farkındalık oluşturması çabası içerisine girilmektedir.

Kütüphanenin bu konuda yapmış olduğu diğer çalışmalar ise, üniversiteye öğretim elemanı başvurusunda bulunan kişilerin yayın performansı analiz edilmekte ve ayrıntılı bir rapor şeklinde yönetime sunulmaktadır. Ayrıca üniversite tarafından her yıl akademik insan kaynağına akademik performans ödülleri verilmektedir (Akademik Performans ve Proje, 2020). Bu ödüller bağlamında yayın sayısı ve kalitesine göre elmas, altın, gümüş ve bronz kategorilerde ödüller verilmektedir. Bu ödül listelerinin hazırlanması ve yönetime sunulması da yine kütüphane tarafından yürütülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, yönetim tarafından kütüphaneye önemli bir misyon yüklenmiş ve kütüphanenin bilimsel araştırmalara yön vermesi ve katkıda bulunması için olanak tanınmıştır.

Kütüphane Web Sayfası (Google İşletmem)

Web sayfaları, web teknolojilerinin gelişimiyle beraber önemini giderek arttırmaktadır. BARÜ Kütüphanesi, kurumsal web sayfası üzerinden, kütüphane hakkındaki tarihsel süreci ve gelişimi, misyonunu ve vizyonunu, güncel çalışma saatleri ve duyuruları, istatistikleri, olanakları, hizmetleri, üniversitenin bibliyometrik verilerini, iletişim adreslerini ve anlık etkileşim sağlanabilen “bize ulaşın” modülünü kullanıcılarına sunmaktadır. Ayrıca web sayfası için dinamik ve canlı görseller oluşturarak slayt gösterisi şeklinde yayınlamaktadır. Kütüphanenin kullanmış olduğu web sayfası erişilebilir ve kullanıcı dostu bir yapıdadır. Kullanıcıların en çok kullandığı katalog tarama, veritabanları, intihal programları ve kaynak talep sistemi gibi modüllerin de sayfanın orta kısmında göze çarpacak şekilde kısayolları mevcuttur.

Kütüphanenin görünürlüğünün artması, web taramalarında üst sıralarda yer alması ve daha erişilebilir olması adına Google’ın bir hizmeti olan “Google İşletmem” uygulaması üzerinden kütüphane sayfası oluşturulmuştur. Bu sayede kütüphane web sayfası hakkında çok daha detaylı istatistikler edinilebilmektedir. Kullanıcıların kütüphaneye erişmek için hangi anahtar kelimeleri kullandığı, hangi lokasyondan erişim sağladıkları, kütüphaneyi hangi saatlerde daha çok ziyaret ettikleri gibi bilgileri bu işletme hesabı aracılığıyla erişilmektedir. Ayrıca kullanıcılar herkese açık bir şekilde kütüphane hakkında yorum yapabilmekte ve kütüphaneyi puanlayabilmektedir. Bütün bunlar kütüphane hizmet politikasının yönlendirilmesini ve çeşitlendirilmesini sağlamaktadır.

Şekil 5: Google İşletmem Bartın Üniversitesi Kütüphanesi Arama İstatistikleri

Sosyal Medya

Sosyal medya, günümüz çağının vazgeçilmez iletişim kanalı konumuna gelmiştir. Bilgi paylaşımı ve aktarımı, hizmetlerin duyurulması, bilginin pazarlanması da artık sosyal medya üzerinden rahatlıkla yapılabilmekte ve anlık olarak sosyal medya kullanıcılarına ulaşabilmektedir. Üniversite kütüphaneleri de bu olanaklardan son dönemde fazlasıyla faydalanmaktadır.

BARÜ Kütüphanesi, YouTube, Facebook, Twitter ve Instagram olmak üzere çeşitli sosyal medya platformları üzerinden kurumsal hesaplara sahip durumdadır. YouTube platformu için, kütüphane ve veritabanlarının kullanımı, veritabanlarına uzaktan erişim ve açık arşiv konularında çeşitli içerikler üretmekte, aynı zamanda çevrimiçi olarak düzenlenen eğitimleri de platforma yüklemektedir (Bartın Üniversitesi Kütüphanesi YouTube, 2022). YouTube üzerinden canlı olacak şekilde de eğitimler düzenlenmiştir. Kanala yüklenen videolar toplamda 13.000'den fazla tekil kullanıcıya ulaşmış durumdadır. Facebook, Twitter ve Instagram üzerinden ise, yine kütüphane ve veritabanlarını tanıtıcı kısa video içerikleri hazırlanmakta, kütüphane hizmetlerine ve eğitimlere yönelik güncel duyurular paylaşılmakta ve anlık olarak kullanıcılarla etkileşim sağlanmaktadır. 3 hesapta toplamda 2000'den fazla takipçi sayısında ulaşılmış durumdadır. Özellikle Instagram üzerinden paylaşılan içerikler 80.000'den fazla görüntülenme sayısına sahiptir (Bartın Üniversitesi Kütüphanesi Instagram, 2022). Kütüphanede, sosyal medya hesaplarına içerik üretme konusunda yetkin bir personel görev yapmakta ve bu konuda çalışmalar yürütmektedir.

Yukarıda ifade edildiği üzere, sosyal medya üzerinden bilginin pazarlanması, daha fazla kullanıcıya ulaşılması ve olanakların etkin bir şekilde tanıtımının yapılması çok daha kolay hale gelmiştir. Bunun sebebi üniversite kütüphanelerinin hitap ettiği kullanıcı kitlesinin hemen hemen hepsinin sosyal medya hesaplarına sahip olması ve bu hesapların etkin kullanımıdır. Elbette ki kurumsal sosyal medya hesaplarının kullanıcılar tarafından takip edilmesi ve paylaşımların daha fazla kişiye ulaşabilmesi için profesyonel içeriklerin oluşturulmasına ve hesapların dinamik bir şekilde kullanılmasına bağlıdır.

Kullanıcıyla Etkileşim (RİMER-Bize Ulaşın-Mail)

Kütüphanelerin temel unsurlarından birisi de kullanıcıdır. Kullanıcı, aynı zamanda kütüphanelerin var oluş sebeplerinden de bir tanesi konumundadır. Kullanıcıların kütüphaneyi tek başlarına kullanmalarının dışında mutlaka bilgi edinmek için mutlaka personele de gereksinim duyarlar. Bu noktada kullanıcı-personel iletişimi ortaya çıkmaktadır. Yılmaz (2003, s.26), iletişimi bir bilgi alışveriş süreci olarak ifade etmektedir. Kütüphaneye bağlantısını ise yeni bilginin üretilmesinde zorunlu olan daha önceki eski bilgilere erişim olanağı sağlaması noktasında kurmaktadır. Günümüzde de kütüphaneye ve personeline erişimin sınırı kalmamıştır. Kullanıcıya iletişim için zaman ve yerden bağımsız olarak her türlü olanak sunulmaktadır.

BARÜ Kütüphanesi kullanıcıyla olan iletişimini sürekli olarak sağlama ve gelen her türden soruya anlık cevap verme çabası içerisinde. Bunu da çeşitli yöntemler kullanarak gerçekleştirmektedir. İlki, üniversitenin geliştirmiş olduğu Rektörlük İletişim Merkezi (RİMER) sistemidir (RİMER, 2022). Bu sistem üzerinden BARÜ mensubu tüm kullanıcılar,

kütüphaneye yönelik olarak istek, şikâyet ve sorularını iletebilmektedir. Kütüphaneye direkt olarak iletilen mesajlar sorumlu kütüphane personelinin önüne düşmekte ve anlık olarak cevaplanmaktadır. Diğer bir iletişim kanalı ise, kütüphane web sayfası üzerinde yer alan “Bize Ulaşın” formudur (Bize Ulaşın, 2022). Kullanıcılardan hangi bilgilerin talep edildiği şekil 5’te gösterilmiştir. Yine BARÜ mensubu olsun olmasın tüm kullanıcılar bu kanal üzerinden sormak istedikleri soruları sormakta ve anlık olarak cevap almaktadır. Görevli personel 7/24 bu iletişim kanalını kontrol etmektedir. Kullanıcılara sunulan farklı bir iletişim yöntemi ise, kütüphane mail sistemidir. Yine tüm kullanıcılar, kişisel mail hesaplarından kütüphanenin kurumsal mail adresine (kutuphane@bartin.edu.tr) erişmek istedikleri bilgilere yönelik sorularını veya şikâyetlerini iletebilmektedir. Bu sistemi de anlık olarak kontrol eden ve cevaplayan görevli bir personel mevcuttur. Son olarak kütüphanenin sosyal medya hesapları üzerinden de kullanıcılar tüm taleplerini iletebilmektedir.

The image shows a web browser window displaying the 'Bize Ulaşın' form. The browser's address bar shows the URL: <https://form.bartın.edu.tr/kutuphane/bize-ulasin.html>. The page header includes the Bartın University logo and the text 'Bartın Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'. The form title is 'Bize Ulaşın'. The form fields are: T.C. Numaranız, Ünvan, İsim, Soyisim, Telefon No, Size Ulaşabileceğimiz E-Posta Adresiniz, Konu, and Mesaj.

Şekil 6: “Bize Ulaşın” Formu

Engellilerin Kütüphane Erişilebilirliği

Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) kapsamında Engelli Hakları Ulusal Göstergesinde yer alan erişilebilirlik; engelli bireylerin yaşamın tüm alanlarına bağımsız olarak tam ve etkin katılımlarını sağlamak üzere fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerine diğer bireylerle eşit koşullarda erişimini ifade eder. Engelli bireyler için erişim sadece bilgi değildir. Bina, çalışan personel, yol, yönlendirmeler ve iletişimde birlikte hayatın devamını sağlayacak tüm hizmetlerdir.

BARÜ Kütüphanesinde de engellilerin kütüphaneye erişimini ve kütüphanenin sağladığı olanaklara ulaşımını kolaylaştırmak için çeşitli uygulamalar mevcuttur. Bu uygulamalar şu şekilde sıralanabilir:

- Kütüphane, içerisinde binlerce sesli e-kitap, sesli makale ve altyazılı video bulunan görsel/işitsel veritabanlarına abonelik gerçekleştirmektedir.
- Bina girişine, tüm salonlara ve camlara reflektif bantlar yerleştirilmiştir. Bu sayede engelli kullanıcıların yön takibini ve camları fark etmesini kolaylaştırmaktadır.

- Kütüphane binasının girişinde kullanıcıların tekerlekli sandalye ile geçişini sağlayan engelli rampası yapılmıştır.
- Kütüphanenin tüm katlarında engellilerin kullanımına uygun ve özel olarak tasarlanmış WC'ler mevcuttur.
- Kütüphanenin giriş katından başlayarak her kata erişimi olan engelli ve tekerlekli sandalye geçişine uygun asansör bulunmaktadır. Asansör düğmeleri, üzerinde görme engelliler için Braille (Kabartma) alfabesi ile oluşturulmuş isimlendirilmeler donatılmıştır. Ayrıca her kat hareketinde ve kapılar açılıp kapanırken kişiye, bulunduğu kat hakkında sesli olarak bilgi vermektedir.
- Kütüphane konferans salonunda engelli kullanıcıların sahneye ve tercih ettiği koltuk aralığına ulaşımını sağlayan engelli asansörü bulunmaktadır (Şekil 6).
- Kütüphanenin giriş katında, yüksekliği ve ekran ayarı engelli kullanıcıya göre ayarlanabilen kişisel ödünç-iade (self-check) cihazı yer almaktadır.
- Kütüphanenin danışma bankosunda fiziksel engelli kullanıcıların erişime seviyesine uygun açılır kapanır banko bulunmaktadır.
- Kütüphanedeki tüm isimlikler ve tabelalar standartlara uygun olarak yerden 120 cm. yükseklikte okunabilir şekilde ve Braille alfabesiyle oluşturulmuş kabartma harflerle tasarlanmıştır (Şekil 7).
- Yine Braille alfabesi ve kabartma harflerinden oluşan ve her katta bulunan yerleşim ve yönlendirme planları mevcuttur.
- Girişten son kata kadar, görme engelli kullanıcıların hareket kabiliyetini sağlayan, sarı renkli, zemine sabitlenmiş, duymasanabilir alan ve yönlendirmeler bulunmaktadır.
- BARÜ Kütüphanesi tüm bu uygulamaları sayesinde 2021 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından "Mekânda Erişilebilirlik" ödülleri kapsamında verilen Turuncu Bayrak ödülünü almaya hak kazanmıştır. Ayrıca 2022 yılında 2. düzenlenen "Erişilebilir Kütüphaneler Çalıştayı" kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından "Erişilebilirlik Belgesi" ve "Erişilebilirlik Bayrağı" ödülleri almıştır.

Şekil 7: Konferans Salonu Engelli Asansörü ve Erişilebilir İsimlikler

Teknoloji geliştikçe engellilerin kütüphanelere erişimi konusunda ortaya konan uygulamalar da çeşitlenmektedir. Yukarıda bahsi edilen tüm uygulamalar da kütüphanelerin bütçe olanakları doğrultusunda gerçektelebilmektedir. Elbette ki kütüphanelerde kullanılmak üzere geliştirilen çok daha fazla uygulama mevcuttur. Fakat bunlara erişmek, engelli kullanıcılara hizmet olarak sunmak ifade edildiği üzere bütçeyle mümkün olabilmektedir. Ayarlanabilir lambalar, koltuklar, masalar ve bilgisayarlar, büyük harf tuşlara sahip klavyeler, kullanımı kolaylaştırıcı bilgisayar fareleri (joystick, trackball mouse), ellerinde engeli bulunan kullanıcılar için ayak ile kullanılan fareler (NoHands Mouse), yine ellerini kullanamayanlar için başlarına koydukları sinyal verici ve diğer aygıt ve yazılım ile yazı yazma olanağı sağlayan cihaz (head tracker), ayak, baş, el ya da göz hareketleri ile bilgisayarı yönlendirebilme cihazı (Madentec Tracker), ses-yazı çeviricileri, akıllı sözlükler, göz takip yazılı (eyeNavigator), gerçekte zamanlı mesajlaşma (RTT), ekran okuma ve ekran büyütme programları bu uygulamalardan bazılarıdır. Bu teknolojilerin tamamı dijital çağla birlikte ortaya çıkmış, gelişmiş ve gelişmeye de devam etmektedir. Tüm üniversite kütüphanelerinin imkânları doğrultusunda engellilerin kütüphanelere erişimini kolaylaştıracak uygulamaları hizmete sunmaları artık zorunluluk haline gelmiştir.

Kütüphanenin Çalışma Düzeni (7/24 Hizmet)

Üniversite kütüphanelerinin çalışma sistemleri, hitap ettiği kullanıcı kitlesi ve sayısı, personel sayısı, binanın fiziksel koşulları ve akademik takvimdeki sınav dönemlerine göre değişebilmektedir. Üniversite kütüphaneleri aynı zamanda araştırma kütüphanesi niteliği de taşıdığı için kullanıcı kitlesini oluşturan araştırmacıların bilgiye erişme isteği zamandan ve mekândan bağımsız olabilmektedir. Bu nedenle üniversite kütüphanelerinin 7 gün 24 saat süreyle açık kalması bilgiye erişimi sınırsız konuma getirecektir.

Bartın Üniversitesi Kütüphanesi içerisinde yer alan Prof. Dr. Fuat Sezgin Çalışma Salonu 7/24 olacak biçimde ve her dönem sürekli açık konumda ve araştırmacıların hizmetinde yer almaktadır. Bu salon genel çalışma/okuma salonlarından bağımsız olup girişte RFID güvenlik kapısı da bulunmasından kaynaklı olarak herhangi bir güvenlik açığı riski bulunmamaktadır. Bunun dışında kütüphane eğitim-öğretim dönemi boyunca 08:30-21:30 çalışma düzeni içerisinde hizmet vermektedir. Bu kapsamda personel mesai dışında sırayla nöbet tutmaktadır. Ayrıca ara sınav ve final sınavları olmak üzere tüm sınav dönemlerinde kütüphanenin tamamı 7/24 açık duruma getirilmektedir (Çalışma Saatleri, 2022). Bu uygulamalarla birlikte Bartın Üniversitesi Kütüphanesi bilgi gereksinimi duyan kullanıcıyı göz önünde bulundurarak ve tüm sınırlılıkları ortadan kaldırarak dijital çağın gereklerine uygun bir kütüphane olma yolunda çalışmalarını sürdürmektedir.

Kütüphanedeki Diğer Teknolojik Cihazlar

Bartın Üniversitesi Kütüphanesi'nde kullanılmakta olan OPAC, Self-check cihazları ve tarayıcılar kullanıcıların hizmetine sunulmuş durumdadır. Toplamda 10 katalog tarama cihazı kütüphanenin her katında ve salonunda konumlandırılmış şekildedir. Böylelikle kullanıcı kütüphane içerisinde hangi lokasyonda olursa olsun erişmek istediği bilgi kaynağının kütüphanede var olup olmadığını, varsa hangi salonda ve hangi rafta olduğunu, ödünç alınmaya

müsait olup olmadığı gibi bilgileri rahatlıkla ulaşabilmektedir. Yine yukarıda ifade edildiği üzere 2 adet self-check cihazı kütüphane kullanıcılarının erişimindedir. Bu cihazlarla birlikte BARÜ mensubu her kullanıcı ödünç almak istediği, iade etmek istediği ve süresini uzatmak istediği her bilgi kaynağının işlemlerini kütüphane personeline ihtiyaç duymadan yapabilmektedir. Kütüphanede ayrıca 2 adet kitap tarayıcı bulunmaktadır. Bu sayede kullanıcılar, erişmek istediği bilgi kaynağının 5846 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çerçevesinde yayınlanma tarihi üzerinden 70 yıl geçmemiş olanlar için %10'luk kısmını tarayabilir, kişisel depolama cihazlarına veya e-posta adreslerini aktarabilirler (Faaliyet Raporu, 2021).

Görüldüğü üzere BARÜ Kütüphanesi bütçe olanakları dâhilinde teknolojinin getirmiş olduğu ve kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılayacak türden donanımlara sahip konumdadır. Her geçen yıl da teknolojik gelişmeleri takip ederek donanımları geliştirebilmek adına bütçe ayırmaktadır.

Katalog Tarama Cihazları

Kitap Tarama Cihazı

Self-check Ödünç-İade Cihazı

Şekil 8: BARÜ Kütüphanesi'nde Kullanılan Bazı Teknolojik Cihazlar

Kütüphane Tarafından Düzenlenen Eğitimler

Üniversite kütüphaneleri, barındırdığı bilgi kaynaklarını kullanıcılarına ulaştırmanın yanı sıra sahip oldukları olanakları, sunmuş oldukları hizmetleri ve kullanıcılarının bu hizmetlerden nasıl faydalanacakları konusunda da eğitim kurumları konumundadır.

BARÜ Kütüphanesi, eğitim konusuna önemle eğilmekte ve daha fazla kullanıcıya ulaşabilmek için bu konuda planlamalar yapmaktadır. Bu kapsamda, üniversiteye yeni kayıt olan öğrencilere oryantasyon eğitimleri, kütüphanedeki teknolojik cihazların kullanımı, abone olunan veritabanlarının tanıtımı ve kullanımı, literatür tarama, veritabanlarına uzaktan erişim, kurumsal akademik açık arşiv kullanımı ve veri yükleme, bibliyometrik analiz gibi konular kütüphanenin eğitim faaliyetlerini oluşturmaktadır. Eğitimler sağlık koşulları ve olanaklar doğrultusunda yüz yüze ve çevrimiçi olarak gerçekleştirilebilmektedir. Veritabanı eğitimleri noktasında, kütüphane personeli eğitim verebileceği gibi firma yetkilileri tarafından da eğitimler düzenlenebilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Kütüphaneler, var oluş sebebi ve örgüt yapısı bağlamında değerlendirildiğinde geleneksel kütüphaneler ile dijital kütüphaneler arasında çok da farklılıkların olmadığı göze çarpmaktadır. Bilgiye ve bilginin organize edilmesine duyulan ihtiyaç değişmemiş, sürekli gelişen teknolojinin etkisiyle bilginin ortaya konması, depolanması, iletilmesi ve kullanılması değişmiştir (Subaşıoğlu, 2001, ss.52-53). Bu durum kütüphanelerin her dönemde de kayıtlı bilginin korunması ve bilgi gereksinimi duyan kullanıcıya sağlanması misyonunu üstlendiğinin göstergesidir.

Üniversiteler, üretmiş oldukları bilimsel bilgiler sayesinde ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel vb. gelişimine direkt katkı sunmakta, diğer ülkelerle rekabet edebilme ve dünya sahnesinde etkili bir konumda yer alabilmesini de etkileme gücüne sahiptir. Bu bağlamda kütüphaneler de üniversite mensubu akademisyenler ile öğrencilerin bilimsel bilgi üretimi noktasında bilgi ve kullanıcı arasındaki köprü görevini üstlenmiştir. Bu çalışmayla birlikte üniversite kütüphanelerinin geçmişten günümüze yaşadığı dönüşümü literatüre dayalı olarak ortaya konmuş, ayrıca BARÜ Kütüphanesi'nde sunulan hizmetlerin ve hizmetlerin sunulmasında kullanılan teknolojilerin dijital kütüphane özelliklerine uygunluğu örneklerle anlatılmıştır.

Teknolojik gelişmeler yalnızca kütüphaneleri etkilememiştir. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte kullanıcıların da bilgi arama ve bilgiye erişme tercihlerinin değişmesine sebep olmuştur. Dijital yerli olarak adlandırılan Z kuşağı kullanıcılar ile internetle ve teknolojiyle sonradan tanışan dijital göçmenler bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında zamandan ve ortamdaki bağımsız bir şekilde rahatlık ve konfor aramaktadır. Kütüphanelerin de teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmesi ve beklentileri karşılayabilmesi ifade edilen bilgi arama tercihlerinin dönüşümü ve değişimiyle bağlantılı olmuştur. Bu dönüşüm ve değişim;

- Kütüphanelerde otomasyon sistemlerinin kullanılmaya başlanması,
- Uluslararası standartlara uygun olarak kataloglama ve sınıflama, ödünç-iade, etiketleme, süreli yayınların yönetimi, sayım gibi hizmetlerin bu otomasyon sistemleri üzerinden yürütülmesi,
- Basılı ve elektronik kaynak koleksiyonlarının geliştirilmesi,
- Veritabanları ve bu kaynaklara uzaktan erişim,
- Bireysel ve grup çalışma odalarının, dinlenme alanlarının, her noktadan internet erişiminin, zekâ gelişimine katkıda bulunacak sosyal etkinliklerin ve kafeteryaların bulunması ile 7/24 açık olması gibi özellikleriyle kütüphanelerin 3. mekân olarak nitelendirilmesi,
- Yapay zekâ, artırılmış gerçeklik, sanal evren (metaverse), siber güvenlik gibi konularda üniversite akademisyenleriyle işbirliği içerisinde olarak çalışma atölyelerinin kurulması,
- Bilimsel yayınlara açık erişim ve açık arşiv sistemlerinin gelişimi,

- Üniversite adresli yayınların nicel ve nitel yönden takibinin ve denetiminin yapıldığı bibliyometrik analiz,
- Kurumsal sosyal medya hesaplarının oluşturulması ve hizmetlerin bu hesaplar üzerinden pazarlanması,
- Kullanıcılarla interaktif ve sürekli etkileşimin sağlanması,
- Diğer kütüphanelerle kaynak paylaşımına olanak sağlayan kütüphanelerarası işbirliği,
- Dezavantajlı konumda olan engelli kullanıcıların kütüphanelere mekânsal erişimi bilgiye erişimini sağlayacak teknoloji kullanımı,
- Katalog tarama, self-check ödünç-iade, kitap tarayıcı, RFID güvenlik sistemleri vb. teknolojilerin kullanımı,
- Kurumsal dijital arşiv oluşumunu ve organizasyon yönetimini sağlayan elektronik belge yönetimi gibi alanlarda gerçekleşmiştir.

Çalışmaya sonucunda, dijital çağda üniversite kütüphanesi örneği olarak çalışmaya konu olan ve incelenen BARÜ Kütüphanesi'nin, yukarıda ifade edilen ve dijital çağın gerektirdiği özelliklere büyük çoğunlukla sahip olduğu ve değişime ayak uydurduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Kütüphanede kullanılmakta olan otomasyon sistemi, mekân olarak ergonomik yapısıyla kullanıcı konforunu ve rahatını düşünen özelliklere sahip olması, fazlaca sayıda veritabanı abonelikleri, elektronik kaynakları barındırması ve bu kaynaklara zamandan ve mekânda bağımsız olarak uzaktan erişim, kütüphanelerarası ödünç sistemleri, kurumsal akademik arşiv sistemini aktif bir şekilde kullanması ve açık bilimi desteklemesi, kullanıcı ayırımı gözetmeksizin bireysel ve grup çalışma odalarına erişirme, nitelikli koleksiyon geliştirme çalışmaları, engellilerin mekânsal erişimi, sosyal medya hesaplarının aktif kullanımı, akıllı kütüphane sistemi, kullanıcı bilgisayarları ve kablosuz internet erişimi, bu ifadeyi kanıtlar nitelikte özelliklerdir.

BARÜ Kütüphanesi'nin dijital çağın gereklerine uygun sahip olduğu özelliklerinin dışında sahip olmadığı ve geliştirilmesi gereken uygulamalar da yok değildir. Bunlar, yapay zekâ, artırılmış gerçeklik, sanal evren (metaverse), siber güvenlik gibi konularda üniversite akademisyenleriyle işbirliği içerisinde olarak çalışma atölyelerinin kurulması, bunların sonucu olarak da kütüphane hizmetlerine yansıtılması, robot asistanlar aracılığıyla kitapları raflara yerleştirme ve sayım yapma gibi teknolojilerin kullanılması, sanal kütüphane turunun yapılabilmesine olanak sağlayan uygulamaların geliştirilmesi, kütüphanelerin vazgeçilmez kullanıcılarından olan engellilerin bilgiye erişimi için finger reader (parmak okuyucu), ekran okuma ve büyütme programları, ses-yazı çeviricileri gibi çeşitli teknolojik donanımlara sahip olması olarak ifade edilebilir ve bu yönde gelişim gereklidir.

Çalışmada ortaya konan ve BARÜ Kütüphanesi için önerilen özellikler, tüm üniversite kütüphaneleri için bütçe olanakları doğrultusunda uygulanabilir ve sürdürülebilir olmalıdır. Çalışmada bahsi geçen tüm uygulamalar, kullanıcıların gereksinim duydukları bilgileri karşılamada ve değişime uğrayan bilgi arama davranışlarına ayak uydurmada büyük önem taşımaktadır. Bu uygulamalar kütüphanelerin varlığını devam ettirebilmesi ve çağın gereklerine uygun bir şekilde faaliyet gösterebilmesi için elzem durumdadır. Diğer yandan bu çalışmanın yeni kurulan, kurulmakta olan veya kurulumunu tamamlayıp hizmetlerinde eksiklikler bulunan üniversite kütüphaneleri için referans ve kılavuz niteliğinde olacağı umulmaktadır.

Kaynakça

- Afzali, M. (2008). Karma kütüphane: dijital ve geleneksel kütüphanelerin odak noktası. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(3), 266-278.
- Afzali, M. ve Tonta Y. (2010). Türkiye'deki kurumsal arşivlerin web analizi. 2. *Uluslararası Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu, 22-24 Ekim 2010 içinde* (ss. 155-163). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Akademik Performans ve Proje Ödülleri Yönergesi. (2020). 1 Ağustos 2022 tarihinde <https://cdn.bartın.edu.tr/personel/238c1317df593c9ff12ad529173217a7/akademik-performans-ve-proje-odulleri-yonergesi.pdf> adresinden erişildi.
- Akalın, H. (2016). S. R. Ranganathan ve bilgi hizmetlerinin geleneksel ilkeleri. 3 Ağustos 2022 tarihinde <https://slideplayer.biz.tr/slide/10735484/> adresinden erişildi.
- Al, U., & Tonta, Y. (2004). Atıf analizi: Hacettepe Üniversitesi kütüphanecilik bölümü tezlerinde atıf yapılan kaynaklar. *Bilgi Dünyası*, 5(1), 19-47.
- ALA (2008). *Interlibrary loan code for the United States explanatory supplement*. 1 Ağustos 2022 tarihinde <https://www.ala.org/rusa/guidelines/interlibrary> adresinden erişildi.
- ALA. (2022). *Interlibrary loans: Home*. 1 Ağustos 2022 tarihinde <https://libguides.ala.org/Interlibraryloans> adresinden erişildi.
- ANKOS KİTS. (2022). *Kütüphanelerarası işbirliği takip sistemi*. 1 Ağustos 2022 tarihinde <http://kits.ankos.gen.tr/html/about.php> adresinden erişildi.
- ANKOS. (2022). *Ankos hakkımızda*. 1 Ağustos 2022 tarihinde <https://ankos.org.tr/tr/hakkimizda/genel-bilgi/> adresinden erişildi.
- Atıl Yörü, H. (2012). Türkiye'de kütüphanelerarası işbirliğinin kısa tarihçesi ve günümüz uygulamaları. *Türk Kütüphaneciliği*, 26(1), 154-168.
- Atılğan, D. ve Yalçın, Y. (2009). Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 769-802.
- Automation. (2017). *Mcgraw Hill Encyclopedia of Science and Technology (10th ed., volume 1)* içinde. New York: Mcgraw Hill.
- Aydoğan Moza, E. ve Tokman, L. Y. (2015). "Bilişim teknolojileri" ve "sürdürülebilir mimarlık" yaklaşımlarının "yeni kütüphane mimarisi" ne mekansal etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 208, 33-50.
- Bahşıoğlu, H. K. (2006). *E-kaynaklar kullanımının akademik çalışmalara sağladığı kolaylıklar*. 20 Ağustos 2022 tarihinde <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/133.doc> adresinden erişildi.
- Bakırcı, R. (2009). Milli Kütüphane'de görme engellilere sunulan hizmetler ve gelişmeler. *Bilgi Dünyası*, 10(1), 100-104.

- Bartın Üniversitesi Koleksiyon Geliştirme ve Yayın Sağlama Yönergesi. (2022). 5 Ağustos 2022 tarihinde <https://cdn.bartın.edu.tr/kutuphane/ecfc8c1356bab002fd9c40985b73ca5b/koleksiyon-gelistirme-ve-yayin-saglama-yonergesi.pdf> adresinden erişildi.
- Bartın Üniversitesi Kütüphanesi Instagram Sayfası. (2022). 5 Ağustos 2022 tarihinde <https://www.instagram.com/bartinkutuphane/> adresinden erişildi.
- Bartın Üniversitesi Kütüphanesi YouTube Kanalı. (2022). 5 Ağustos 2022 tarihinde https://www.youtube.com/channel/UCHn-ePOQUz22C2ZWCYy_fhw/videos adresinden erişildi.
- Baysal, J. (1991). Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş. İstanbul: TKD.
- Bayter, M. (2012). AAKK, AAKK1, AAKK2, AAKK3 ve RDA. S. Kurbanoğlu, U. Al, P. Lepon Erdoğan, Y. Tonta, N. Özenç Uçak (Yay. Haz.). 3. *Uluslararası Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde* (ss. 169-175). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Bayter, M. (2018). Teknolojinin kütüphane kullanımı etkisi üzerine bir araştırma. *Turkish Studies - Information Technologies and Applied Sciences*, 13(21), 61-72.
- Bayter, M. (2022). Dünyada ve ülkemizde RDA'ya geçiş. *Türk Kütüphaneciliği*, 36(1), 54-73.
- Bektaş, F. ve Sondaş, A. (2016). RFID modülü ile kapı giriş-çıkış takip sistemi uygulaması. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4, 603-608.
- Berners-Lee, T. (2001). *Weaving the Web: The original design and ultimate destiny of the World Wide Web*. [ABD]: DIANE Publishing Company.
- Beygirci, B. (2020). *Kataloglamada standartlaşma ve tutarlılık: Türkiye'de farklı otomasyon sistemi kullanan beş üniversite kütüphanesinde uygulanan kaynak tanımlama ve erişim standardının tutarlılık analizi*. (Yüksek lisans tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bibliyometrik Analiz. (2022). 6 Ağustos 2022 tarihinde <https://kutuphane.bartın.edu.tr/bibliyometrik-analiz-2.html> adresinden erişildi.
- Bireysel ve Grup Çalışma Odaları. (2022). 6 Ağustos 2022 tarihinde <https://kutuphane.bartın.edu.tr/bireysel-ve-grup-calisma-odalari.html> adresinden erişildi.
- Bize Ulaşın. (2022). 6 Ağustos 2022 tarihinde <https://form.bartın.edu.tr/kutuphane/bizeulasin.html> adresinden erişildi.
- Brown, M. ve Long, P. (2006). Trends in learning space design. 3 Ağustos 2022 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Phillip-Long-2/publication/43516621_Trends_in_learning_space_design/links/02e7e5385f429615b3000000/Trends-in-learning-space-design.pdf adresinden erişildi.
- Casey, M. ve Savastinuk, L. C. (2007). *Library 2.0: A guide to participatory library service*. New Jersey: Information Today Inc.

- Cengiz, E. (2017). *Halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikaları: Türkiye’de halk kütüphaneleri üzerine bir değerlendirme* (Yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cengiz, E. (2021). Türkiye’deki Kurumsal Akademik Arşivler Üzerine Bir Değerlendirme. *Arşiv Dünyası*, 8(1), 41–54. Doi: <https://doi.org/10.53474/ad.855508>
- Curtis, D., Scheschy, M. V. ve Tarango A. R. (2000). *Developing and managing electronic journal collection*. New York: Neal-Schuman Publishers.
- Çalışma Saatleri. (2022). 4 Ağustos 2022 tarihinde <https://kutuphane.bartın.edu.tr/olanaklar/calisma-saatleri.html> adresinden erişildi.
- Çanak, T., Sönmez, Ç., Çetinkaya, İ., Çukadar, S., Güneş, G., Gürdal, G. ve Kaygusuz, A. (2014). *2023’e Doğru Türkiye’de üniversite kütüphaneleri: Mevcut durum, sorunlar, standartlar ve çözüm önerileri*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu.
- Çolaklar H. ve Beygirci, B. (2021). Bilgi merkezlerinde teknik hizmetler ve koleksiyon yönetimi: basılı ve elektronik kaynaklarda seçim ve sağlama çalışmaları. E. Yılmaz ve L. Kanık (Yay. Haz.), *Bilgi Merkezlerinde Yönetim -II- içinde* (ss. 400-439). İstanbul: Hiperyayın.
- Çölden Akgül, R. (2022). *Türkiye’de kütüphanelerarası ödünç verme: KİTS ve TÜBESS sistemlerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalkıran, Ö. (2013). Teknolojinin kütüphanelere etkisi: bilgi kaynakları açısından bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 14(1), 172-190.
- Das, D. ve Chatterjee, P. (2015). Library automation: an overview. *International Journal of Research in Library Science*, 1(1): 1-7.
- Dinç, M. (2014). *Üniversite kütüphanelerine satın alınan işletme ve iktisat alanındaki elektronik bilgi kaynaklarının maliyet-fayda analizi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dişli, M. (2019). Üniversitelerde elektronik belge yönetim sistemlerinin birlikte çalışabilirlik açısından değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Engelliler Hakkında Kanun. (2005). Resmi Gazete (n.5378, 25868). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5378.pdf>
- Ersöz, B. (2020). Yeni nesil web paradigması: Web 4.0. *Bilgisayar Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 58–65.
- Faaliyet Raporu (2021). Bartın Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporu. 9 Ağustos 2022 tarihinde https://cdn.bartın.edu.tr/kutuphane/8fdb7ad29872ad32884f15795b8be30d/2021-yili-birim-faaliyet-raporu_JgsP5ZG.pdf adresinden erişildi.

- Francis Tigge Library. (2009). Chained Book. 2 Ağustos 2022 tarihinde <http://discoverstwulframs.org.uk/search.aspx?> adresinden erişildi.
- Galeffi, A. (2009). Biographical and cataloguing common ground: panizzi and lubetzky, kindred spirits separated by a century. *Library & Information History*. 25(4): 227–246.
- Habib, M. C. (2006). *Toward academic library 2.0: Development and application of a library 2.0 methodology*. Chapel Hill: University of North Carolina
- IFLA. (2005). *Libraries for the Blind in the Information Age Guidelines for Development*. 2 Ağustos 2022 tarihinde <https://archive.ifla.org/VII/s31/pub/Profrep86.pdf> adresinden erişildi.
- İspir, Z. ve Torlak, D. (2018). 21. yüzyıl trendleri ve akademik kütüphanelerle ilişkisi. *ÜNAK 2018 Yeni Nesil Kullanıcılar, Değişen Kütüphaneler Sempozyumu, 4-6 Ekim içinde* (ss. 30-44). İstanbul: Marmara Üniversitesi
- Kandur, H. (1999). Elektronik arşivler ve arşivlik mesleğinin geleceği. “*Bilgi Çağı, Bilgi Merkezler ve Bilgi Teknolojileri*” Sempozyumu bildirileri: 7-8 Mayıs içinde (ss. 15-21). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Karagözoğlu Aslıyüksek, M. (2015). Dijital kültür ortamında üniversite kütüphaneleri: İstanbul örneği. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Karakaş, S., Rukancı, F. ve Anameriç, H. (2009). *Belge yönetimi ve arşiv terimleri sözlüğü*. Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü.
- Karasözen, B., Zan, B. U. ve Atılgan, D. (2010). Türkiye’de açık erişim ve bazı ülkelerle karşılaştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(2), 235–257.
- Kaur, R. ve Gaur, R. (2017). Collection development in academic libraries with special reference to digital era. *International Journal of Digital Library Services*, 7, 107- 114.
- Kavak, A. (2018). Değişen Kütüphanelerin ve Kütüphane Hizmetlerinin Kullanıcılar Üzerindeki Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kayaoğlu, D. H. (2006). Açık erişim kavramı ve gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye için anlamı. *Türk Kütüphaneciliği*, 20(1), 29–60.
- Keş, Y. (2009). Elektronik yayıncılık ve web tasarım [Elektronik versiyon]. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kiavar, B. (2013). Kütüphane mimarisinde engellilere yönelik çalışmalar ve Milli Kütüphane. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Kitap İstek Listesi. (2022). 11 Ağustos 2022 tarihinde https://cdn.bartın.edu.tr/kutuphane/68454c063f08bcff65e3252024dc6241/frm0062kitp_isteklistesi-4.xlsx adresinden erişildi.
- Küçükcan, B. (2021). Kütüphane binaları: Bilginin yönetildiği mekanları tasarlamak. E. Yılmaz ve L. Kanık (Yay.Haz.). *Bilgi Merkezlerinde Yönetim içinde* (ss. 840-886). İstanbul: Hiperyayın.
- Kütüphane Eser İstek Formu. (2022). 12 Ağustos 2022 tarihinde <http://katalog.bartın.edu.tr/yordam/?p=3&dil=0&islem=sSiparisListele#form> adresinden erişildi.
- Kütüphane Yayın Talep Sistemi (2022). 12 Ağustos 2022 tarihinde https://ubys.bartın.edu.tr/Home/SubLogin?ReturnUrl=http://ubys.bartın.edu.tr/MYB_S/VarlikYonetimi/PersonDemands/Index adresinden erişildi.
- Library Automation. (2019). John D. McDonald, Michael Levine-Clark (Ed.). *Encyclopedia of Library and Information Science* (4th ed.) içinde. Boca Raton: CRC Press.
- Maraşlı, F. ve Çıbuk, M. (2015). RFID teknolojisi ve kullanım alanları. *BEÜ Fen Bilimleri Dergisi*, 4(2), 249-275.
- McDonald, A. (2007). "The top ten qualities of good library space". K. Latimer ve H. Niegaard (Ed.). *IFLA library Building Guidelines: Developments and Reflections* içinde (ss. 13-29). München: KG Saur
- Miller, L. (2011). Resource description and access (RDA) an introduction for reference librarians. *Reference & User Services Quarterly*. 50(3): 216-222.
- Miller, P. (2005). Web 2.0: Building the new library. 30 Temmuz 2022 tarihinde <http://www.ariadne.ac.uk/issue45/miller/> adresinden erişildi.
- O'Reilly, T. (2005). What is Web 2.0?: Design patterns and business models for the next generation of software. 30 Temmuz 2022 tarihinde <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html> adresinde erişildi.
- Özdemirci, F. (2008). Üniversiteler için belge yönetimi ve arşiv sistemi (BEYAS) geliştirme ve uygulama projesi: Bir işbirliği örneği. *Balkan Ülkeleri Kütüphaneler Arası Bilgi- Belge Yönetimi ve İşbirliği Sempozyumu Bildirileri içinde* (ss. 225-235). Edirne: Trakya Üniversitesi Rektörlüğü.
- Özdemirci, F., Torunlar, M. ve Saraç, S. (2009). *Üniversiteler için belge yönetimi ve arşiv sistemi-işlemleri (BEYAS) el kitabı*. Ankara: Boyut Tanıtım Matbaacılık.
- Özel, N. (2007). *Üniversite kütüphanelerinin kataloglama birimlerinde çalışan kütüphanecilerin eğitim gereksinimleri üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özel, N. ve Çakmak, T. (2012). Yeni nesil kütüphane katalogları: OPAC 2.0. Özgür Külcü, Tolga Çakmak ve Nevzat Özel (yay. haz.). *Prof. Dr. K. Gülbün Baydur'a armağan*

- kitabı içinde* (ss. 111-116). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Polat, C. (1999). *Başlangıcından günümüze ülkemizde derleme çalışmaları*. (Yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Reitz, J. M. (2004). *Dictionary for library and information science*. ABD: Library Books and Monographs.
- RİMER. (2022). Rektörlük İletişim Merkezi. 25 Temmuz 2022 tarihinde <https://rimer.bartın.edu.tr/> adresinden erişildi.
- Sağlamtunç, T. (2010). Görme engelliler ve kütüphanecilik hizmetleri. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 178-191.
- Subaşıoğlu, F. (2000). Engellilerin İnternet'e erişimi üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 188-204.
- Subaşıoğlu, F. (2001). Dijital kütüphaneler: tanımlama sorunu. *Türk Kütüphaneciliği*, 15, 45-54.
- Swett Green, S. (1876). The library journal, chiefly devoted to library economy and bibliography. *The American Library Journal*, 7(S-Ag(1876-1877)), 15.
- Teoman, B. ve Efe, Ö. (2016). Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde RDA algısı, süreçler, sorunlar ve Özyeğin Üniversitesi Kütüphanesi örneği. N. Çakmak ve S. Baytur (Ed.). *ÜNAK 2015: Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler: Bildiriler içinde* (ss. 34-48). Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.
- The Full Report and Recommendations. (2011). 17 Ağustos 2022 tarihinde <http://www.loc.gov/bibliographic-future/rda> adresinden erişildi.
- The Tradition of Library Catalogs. (2016). *Library Technology Reports*, 52(5), 15- 19.
- Tonta, Y. (1997). Elektronik yayıncılık, bilimsel iletişim ve kütüphaneler. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 305-314.
- Tonta, Y. (2000). Elektronik yayıncılıkta son gelişmeler. *Bilgi Dünyası*, 1(1), 89-132.
- Tonta, Y. (2009). Dijital yerliler, sosyal ağlar ve kütüphanelerin geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4),742-768.
- TS 13298. (2015). Elektronik Belge ve Arşiv Yönetim Sistemi Standardı. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü.
- Tuncer, N. (1986). Kütüphanelerde bilgisayar kullanımının getirdiği sorunlar. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 35(2), 7-15.
- ULAKBİM TÜBESS. (2022). *TÜBESS: Türkiye Belge Sağlama Sistemi*. 1 Ağustos tarihinde <https://www.tubess.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Üstün, A. (1994). Teknolojik gelişmelerin kütüphane ve bilgi merkezlerine etkisi (yasalar açısından bir yaklaşım). *Türk Kütüphaneciliği*, 8(3), 217-229.
- Üstün, A. (2017). *Bilgi merkezleri: Üniversite ve bilimin anahtarı*. İstanbul: Anka Matbaa.

- Wallace, D. (1989). Bibliometrics and citation analysis. J. N. Olsgaard (Yay. Haz.). *Principles and Applications of Information Science: For Library Professionals içinde* (ss.10-26). Chicago and London: American Library Association.
- Web of Science Core Collection. (2022). 19 Ağustos 2022 tarihinde <https://clarivate.com/webofsciencegroup/solutions/web-of-science/> adresinden erişildi.
- Weber, D. C. (1976). A century of cooperative programs among academic libraries. *College & Research Libraries*, 37(3), 205-221. doi: 10.5860/crl_37_03_205
- Welsh, A. ve Batley, S. (2012). *Practical cataloguing : AACR, RDA and MARC21*. London: Facet Publishing.
- WHO. (2011). World Report on Disability. 2 Ağustos 2022 tarihinde <https://apps.who.int/iris/handle/10665/44575> adresinden erişildi.
- WHO. (2021). Disability and Health. 2 Ağustos 2022 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> adresinden erişildi.
- Yerel Yönetimler için Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler El Kitabı. (2011). (3.bs.). Ankara: T.C. Başbakanlık Özürlüler Dairesi Başkanlığı.
- Yılmaz, B. (2003). Toplumsal iletişim ve kütüphane. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2): 11-29.
- Zan, B. U. ve Bayram, Ö. (2014). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yürütülen lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü 60. Yıl Armağan Kitabı içinde* (ss. 223–241). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.
- Zan, B. U., Altay, A., Çolaklar, H. ve Taşkın, N. (2020). Akademisyenlerin açık erişim ve kurumsal akademik arşiv konusunda bilgi ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi: Bartın Üniversitesi uygulama örneği. *Türk Kütüphaneciliği*, 34(3), 509–535. doi: <https://doi.org/10.24146/tk.779734>
- Zencir, M.B., Kutlutürk, L. ve Subaşıoğlu, F. (2017). Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde engellilere yönelik hizmetler: Web sayfaları bağlamında bir inceleme. *DTCF Dergisi*, 57(1), 720-739.